

Armoedebaarometer 2016 rapport

**DECENNIIUM
DOELEN 2017**
GEEF ARMOEDE GEEN KANS

Is een initiatief en een uitgave van het samenwerkingsverband
Decenniumdoelen 2017

Brussel

Oktober 2016

Verantwoordelijke uitgever: Michel Debruyne
Michel.debruyne@decenniumdoelen.be
www.decenniumdoelen.be

INHOUD

1.	De Armoedebaarometer voorgesteld	5
2.	Armoede gewikt en gewogen.....	6
2.1.	Gezondheid.....	7
2.2.	Arbeid	8
2.3.	Inkomen	9
2.4.	Wonen	11
2.5.	Onderwijs.....	13
2.6.	Samenleven	14
3.	Besluit.....	15
3.1.	Gezondheid.....	15
3.2.	Arbeid	15
3.3.	Inkomen	15
3.4.	Wonen	16
3.5.	Onderwijs.....	16
3.6.	Samenleven	16
4.	Een doorlichting van de beleidsinitiatieven	17
4.1.	Gezondheid: budget onder druk	17
4.2.	Arbeid: verkeerde aanpak	19
4.3.	Inkomen: wie weinig heeft, zal weinig krijgen	22
4.4.	Wonen: woononzekerheid vergroot	22
4.5.	Onderwijs: voorzichtige vooruitgang.....	24
4.6.	Samenleven: tekort aan budgetten	25
5.	De indicatoren van de Armoedebaarometer	27
5.1.	Opzet van de armoedebaarometer	27
5.2.	Gezondheid.....	28
5.3.	Arbeid	29
5.4.	Inkomen.....	31
5.5.	Wonen	32
5.6.	Onderwijs.....	33
5.7.	Samenleven	34
6.	Overzicht tabellen Armoedebaarometers.....	35
7.	Voetnoten	49

1. DE ARMOEDEBAROMETER VOORGESTELD

Decenniumdoelen 2017, het samenwerkingsplatform van dertien organisaties die de krachten bundelen om de leefsituatie van mensen in armoede structureel te verbeteren, is aan zijn voorlaatste Armoedebaarometer toe. Negen jaar geleden schoof het samenwerkingsverband zes beleidsdoelen naar voren:

1. een halvering van de gezondheidsongelijkheid tussen rijk en arm;
2. een halvering van het aantal gezinnen waar niemand werkt;
3. voor elk gezin, ongeacht de samenstelling, minstens een inkomen dat de Europese armoederisicodrempel bereikt;
4. een toename van het aantal goede en betaalbare huurwoningen met 150.000 eenheden, waarvan minstens de helft sociale woningen zijn;
5. een daling tot 3% van de laaggeletterdheid en laaggecijferdheid bij jongeren, in alle onderwijsvormen en voor alle jongerengroepen;
6. mensen in armoede verbreden hun netwerken.

Jaarlijks rapporteert de Armoedebaarometer over de ontwikkeling van de zes doelen op

verschillende beleidsniveaus en over de verschillende levensdomeinen heen. Op basis van meetbare indicatoren kan zo de evolutie van de armoedesituatie in Vlaanderen opgevolgd worden. Kinderarmoede krijgt sinds 2011 ook de nodige aandacht in de Armoedebaarometer. Kinderen die in armoede leven, lopen al vroeg in hun leven achterstand op. Ook de kleur van armoede wordt nauwgezet opgevolgd. Mensen met een migratieachtergrond vinden in het rijke Vlaanderen zelden een welgekomen thuis.

Opnieuw zijn de cijfers zorgwekkend. De zes doelen die de Armoedebaarometer meet worden niet gehaald. Integendeel, de doelen lijken steeds verder af te liggen. De huidige Vlaamse en federale regering investeren steeds minder in een ambitieus armoedebestrijdingsbeleid.

De cijfers van dit rapport zijn afkomstig van verschillende bronnen, wij danken de verschillende studiediensten, waaronder de studiedienst van de Vlaamse regering en Kind en Gezin, voor het beschikbaar stellen van de cijfers en hun bezorgdheid om de juistheid van de data. In de tabellen wordt telkens verwezen naar de respectievelijke bronnen.

2. ARMOEDE GEWIKT EN GEWOGEN

2017, het afsluitjaar van Decenniumdoelen, is nog één jaar van ons verwijderd. De Decenniumdoelen bereiken is – helaas - niet meer mogelijk. Meer dan ooit is de afstand tussen de doelen en de realiteit groot.

Armoede is een structureel probleem in Vlaanderen en België. De Armoedebaarometer maakt de grote afstand tussen rijk en arm, tussen beleidsintenties en realiteit, tussen woord en daad zichtbaar.

Sinds 2008 is armoede in Vlaanderen en België gestegen. Elk jaar met enkele procentpunten na de komma omhoog, niet veel, maar op de lange duur genoeg. Elk procentpunt omhoog betekent telkens 60.000 Vlamingen meer die elke ochtend moeten vechten om te overleven.

De beste indicator voor armoede die we vandaag bezitten is die van Kind en Gezin. Deze meet de kinderarmoede. Deze algemene indicator stijgt opnieuw voor de zoveelste keer op een rij. In 2014 (Armoedebaarometer 2016) met 0.2 procentpunt tot 11.4 procent (pct) en volgens de recentste cijfers voor 2015 (zichtbaar in de volgende Armoedebaarometer 2017) met niet minder dan 0.6 procentpunt.

11.4 pct van de kinderen geboren in Vlaanderen in 2014 wordt geboren in een kansarm gezin. Ten tijde van de nulmeting bedroeg dit 8.2 pct. Dit is een stijging met meer dan 3

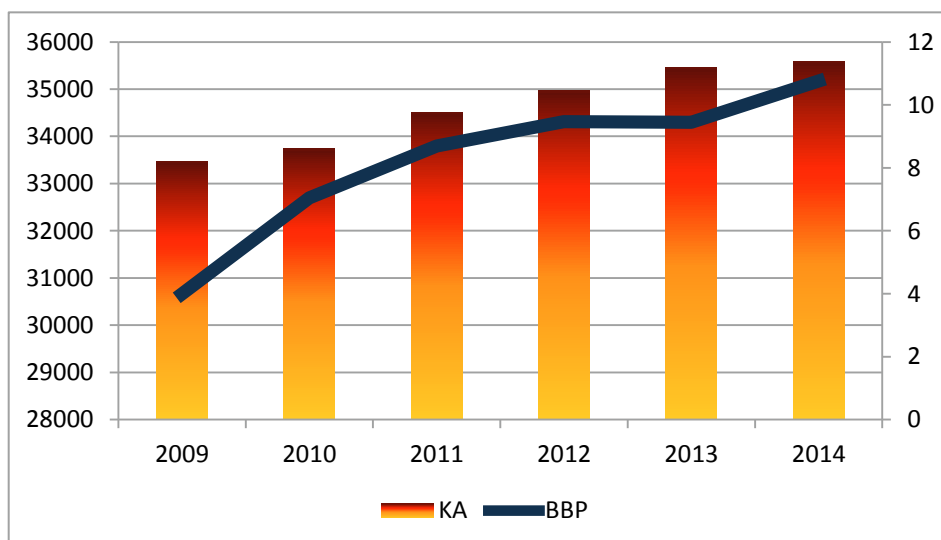
procentpunt (pcp)!

1 op 9 kinderen (of 7724 kinderen) geboren in 2014 groeien op in een toestand waarbij mensen beknot worden in hun kansen om deel te nemen aan deze samenleving, waarbij mensen geen kans hebben op een goede woning, op gewaardeerd werk, op goede gezondheid en op kansrijk onderwijs.

Meer dan de helft van deze kinderen (57.6 pct) wordt geboren in een kansarm gezin waarvan de moeder uit een niet Europees land komt. Dit cijfer daalt weinig ten opzichte van de eerste meting in 2012 (Armoedebaarometer 2014) met amper 0.5 pcp. Te weinig om van een trendbreuk te spreken.

Kinderarmoede neemt toe. In de Armoedebaarometer 2017 met een sprong van 0.6 pcp tot 12 pct of 1 op 8 kinderen. Bovendien blijft kinderarmoede onder gezinnen met een migratiegeschiedenis veel te hoog.

In schril contrast wordt Vlaanderen elk jaar rijker. Het Bruto Binnenlands Product voor Vlaanderen (per capita) stijgt jaarlijks, uitgezonderd de dip in 2009 (Armoedebaarometer 2011). Maar deze dip werd het volgende jaar reeds meer dan goedge maakt. Er is dus geen gebrek aan welvaart in Vlaanderen. Alleen een gebrek aan investering en herverdeling. Het contrast tussen beide is meer dan schokkend: hoe rijker we worden hoe schrijnender de kinderarmoede.

2.1. GEZONDHEID

In 2014 ervoer 7 pct van de mensen zijn gezondheidstoestand als slecht tot zeer slecht.

Er is echter een groot verschil naargelang het inkomen: 18 pct van de personen met een inkomen onder het laagste inkomenskwaartil ervaart hun gezondheidstoestand als slecht tot zeer slecht. Het verschil met de andere inkomenskwantielen is bijzonder groot. Het verschil met het tweede inkomenskwaartil bijvoorbeeld is reeds 9 pcp. In 2014 ervoer 9 pct van de personen uit het 2de inkomenskwaartil zijn gezondheid als slecht tot zeer slecht. Hoe hoger het inkomenskwaartil, hoe lager de score (5de inkomenskwaartil nog slechts 2 pct)

Ten opzichte van de nulmeting is de kloof tussen personen boven de armoedegrens en onder de armoedegrens steeds verder gegroeid: voor alle inkomenskwantielen samen van 6 naar 7 pct, mensen uit het laagste inkomenskwaartil van 13 naar 18 pct! De kloof is gegroeid van 7 pcp naar 11 pcp!

In vergelijking met voorgaande jaren is de kloof vanaf 2013 sterk vergroot: voordien bleef het percentage schommelen rond 13 pct (kloof van 6 pcp); in 2013 (Armoedebaarometer 2015) stijgt dit met 2 (Armoedebaarometer 2015) in 2014 met 3 pcp (Armoedebaarometer 2016).

Het verschil in subjectieve gezondheid is tevens zichtbaar tussen mensen geboren in de EU en buiten de EU. 7 pct van de mensen geboren binnen

de EU ervaren een slechte tot zeer slechte gezondheid, daarentegen ervaren 15 pct van de mensen geboren buiten de EU een slechte tot zeer slechte gezondheid! Ook hier zien we dat vanaf 2013 (Armoedebaarometer 2015) hun situatie sterk achteruit is gegaan: in 2012 nog 12 pct, in 2013 en 2014 al 15 pct.

Onderzoeken we de cijfers verder, dan zien we dat vooral de laaggeschoolden een slechte tot zeer slechte gezondheid ervaren: in 2014 16 pct, midden-geschoolden 6 pct en hogeschoolden 3 pct.

Daarenboven wordt binnen deze context de betaalbaarheid van de zorg ondanks alle maatregelen problematischer. 12 pct van de gezinnen uit het laagste inkomenskwaartil moet gezondheidszorg uitstellen, een stijging met 2 pcp ten opzichte van de vorige Armoede-baarometer. Ook hier wordt de kloof met de andere inkomensgroepen groter: voor de totale groep stijgt het uitstel enkel met 0.7 pcp!

De kloof tussen arm en rijk inzake gezondheidszorg wordt elk jaar groter. Vanaf 2013 (Armoedebaarometer 2015) is deze kloof nog groter en dieper geworden. Voor mensen geboren buiten de EU is de kloof eveneens groter geworden.

Het Decenniumdoel inzake gezondheidszorg ligt verder af dan ooit.

2.2. ARBEID

8.6 pct van de volwassenen leefde in 2014 in een huishouden zonder inkomen uit betaald werk. Na de nulmeting in 2006 (9.2 pct) daalde dit percentage tot 7.9 pct in 2008, net voor de crisis. Sinds dan steeg dit terug tot 8.6 pct en bleef schommelen rond dit hoog cijfer.

6.6 pct van de kinderen leefde in 2014 in een huishouden zonder inkomen uit betaald werk. Dit cijfer is stabiel sinds de nulmeting.

De werkloosheidsgraad¹ bij de actieve bevolking bedroeg in 2014 5.1 pct, evenveel als tijdens de vorige Armoede-barometer². De werkloosheid ligt hoger bij laaggeschoolden, jongeren en niet-EU-burgers. Bij laaggeschoolden zien we een stijgende trend sinds 2011 (Armoedebarmeter 2013), met 0.6 pcp tot 7.7 pct. Bij de jongeren blijft de werkloosheidsgraad steevast op een hoog niveau, 16.1 pct, maar is sinds de vorige Armoede-barometer gedaald met 0.5 pcp. Bij niet-EU-burgers is de werkloosheid bijzonder hoog, 22 pct, maar daalde ze ook met 0.7 pcp in vergelijking met de vorige Armoede-barometer. Voor ouderen boven de 50 blijft de werkloosheidsgraad stabiel laag op 3.4 pct.

Het aandeel langdurig werklozen is sterk gestegen tegenover de vorige Armoedebarmeter: in 2014 bedraagt de langdurige werkloosheidsgraad 37.2 pct, een stijging met 4.7 pcp!

De werkzaamheidsgraad van de bevolking stijgt licht in 2014 tot 66.4 pct (plus 0.2 pcp sinds 2011). Het verschil tussen diverse groepen vergroot: de kloof tussen de werkzaamheidsgraad van laaggeschoolden (51.8 pct) en hogeschoolden (84.4 pct) groeit met 1.4 pcp; de kloof tussen de werkzaamheidsgraad van jongeren (27 pct) en ouderen (57.5 pct) groeit met 1.7 pcp. De werkzaamheidsgraad van niet-EU-burgers blijft ontstellend laag (44.6 pct, een daling met 1.8 pcp tegenover vorig jaar).

De groeiende kloof tussen laaggeschoolden en hogeschoolden vinden we eveneens terug in de cijfers van de VDAB mbt de schoolverlaters die na een jaar nog naar werk zoeken. 11.7 pct van alle

schoolverlaters zoeken na een jaar nog werk, terwijl 41.5 pct van de jongeren met enkel een BUSO-opleiding nog werkzoekende zijn. Deze kloof is sinds de eerste opname in de Armoede-barometer (2013) gestegen met 10.3 pcp!

Het percentage werkenden dat leeft onder de armoedegrens groeit licht met 0.2 pcp tot 3.5 pct. Te weinig om van een relevante trend te spreken.

De tewerkstelling in de sociale economie blijft stijgen. Helaas beslaan de data voor de verschillende vormen van sociale economie verschillende jaren waardoor vergelijken moeilijk is. Cijfers voor beschutte werkplaatsen beslaan 2013, voor andere sectoren in de sociale economie 2014. Beschutte werkplaatsen hebben in 2013 16747 plaatsen. In de andere sectoren van sociale economie (sociale werkplaatsen, lokale dienst-economie en arbeidszorg) zien we een stijging met 660 plaatsen ten opzichte van vorig jaar tot 4731 plaatsen.

Kinderopvang is een belangrijke voorwaarde om te kunnen werken. Het is een secundaire indicator, het meet indirect de mogelijkheid tot werken. Vlaanderen scoort behoorlijk wat betreft kinderopvang. De Vlaamse regering wil de kinderopvang nog versterken. Het nieuwe decreet opvang van baby's en peuters van 2012, in werking vanaf 2014, heroriënteerde de kinderopvang. Een vergelijking met vorige jaren is hierdoor maar gedeeltelijk mogelijk. Belangrijk is de invoering van de sociale functie van kinderopvang. Deze invoering houdt in dat er een inkomensgerelateerde opvang en dat er voorrangregels (20% voor kwetsbare groepen) ingevoerd worden. Bovendien zijn er kwantitatieve doelen ingeschreven die behaald moeten worden tegen 2016 en 2020.

In de opvang van baby's en peuters waren er in 2014 (eind 4de kwartaal) ongeveer 41 plaatsen per 100 kinderen. Tegenover 2011 een stijging met 2 plaatsen per 100 kinderen. Van deze 41 plaatsen zijn er 29 plaatsen die inkomensgerelateerd werken, en 1,28 plaatsen die zowel inkomens-

gerelateerd zijn en voorrang geven aan kwetsbare gezinnen.

In de buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 11 jaar gaat het om 6 plaatsen per 100 kinderen, een stijging van 0.6 plaatsen ten opzichte van 2011.

De Vrouwenraad heeft eind 2015 een evaluatie gemaakt van het nieuwe decreet³. Hun conclusies zijn scherp. De evaluatie bevestigt dat het vooral goed verdienende hoogopgeleiden zijn die vlot hun weg vinden naar de kinderopvang. Voor kwetsbare groepen is dat minder evident. Zo vindt één op de vijf alleenstaande moeders geen of niet voor alle kinderen opvang. Bovendien zorgt de verhoging van de kostprijs voor de meest kwetsbaren, samen met het principe van 'bestellen is betalen' en het beperkt aantal 'respijtdagen' ervoor, dat de kinderopvang nog minder toegankelijk wordt.

"Kinderopvang in Vlaanderen dreigt zijn sociale functie te verliezen", stelt de Vrouwenraad.

Een positieve evolutie ontbreekt ook in de cijfers op het domein 'arbeid'. We zien een stabilisering van de algemene werkloosheidscijfers en de werkzaamheidsgraad. Meer dan verontrustend is de kloof die groeit tussen laaggeschoolden en hoger geschoolden. Waar dat hoger geschoolden er licht op vooruit gaan, gaan de laaggeschoolden er echt op achteruit. Deze negatieve trend die we de vorige jaren reeds aanklaagden wordt in deze Armoedebarmometer verder en nog sterker bevestigd.

De doelstelling, een halvering van het aantal gezinnen waar niemand werkt, is verder dan ooit. We staan immers even ver als tijdens de nulmeting.

2.3. INKOMEN

In 2014 leefde 11.1 pct van de Vlamingen in armoede. Dit is een stijging van 0.3 pcp ten opzichte van vorig jaar. We zijn niet ver verwijderd van het percentage (11.4) tijdens de nulmeting. Armoede blijft dus een structureel probleem voor Vlaanderen. Sinds 2012 (Armoede-barometer 2014) stijgt dit percentage terug!

Als we de armoedecijfers nader onderzoeken zijn er twee opvallende wijzigingen: de armoederisico-percentages onder eenoudergezinnen én niet EU-burgers maken een grote sprong. 33 pct van de eenoudergezinnen (plus 10 pcp ten opzichte van 2013) en 41 pct van niet-EU-burgers (plus 4 pcp ten opzichte van 2013) leven onder de armoederisicogrens.

Zowel de subjectieve armoedeindicator als de indicator mbt de onverwachte grote aankoop dalen licht ten opzichte van vorig jaar (resp 0.7 pcp tot 12.8 pct en 0.9 pcp tot 14.5 pct). Combineren we bovenstaande met deze lichte dalingen, dan kunnen we enkel besluiten dat armoede zich

stabiliseert maar zich dieper innestelt in sommige doelgroepen.

Deze conclusie wordt bevestigd als we kijken naar de dalende cijfers voor overmatige schuldenlast en het voortdurende armoederisico-percentage. De indicator mbt de overmatige schuldenlast (collectieve schuldenregelingen via OCMW en CAW plus gerechtelijke dossiers) daalt terug na de opmerkelijke stijging in 2013 (Armoede-barometer 2015) tot ongeveer 60.000 dossiers (komende van 63.300 dossiers). Het langdurige armoederisico-percentage daalt met 2.6 pcp.

De subjectieve armoede bij kinderen stijgt in 2014 stijgt met 1 pcp tot 16 pct, het armoederisico-percentage blijft daarentegen op 12 pct.

Kinderbijslag is een belangrijke hefboom om armoede te voorkomen of te beperken. De recente discussies over de hoogte en de verdeling van de kinderbijslag tonen de impact aan van de kinderbijslag op armoede.

4.5 Impact van de kinderbijslag op kindniveau per gezinstype

Inkomen (in euro)	Kind bij (on)gehuwd paar		Kind van alleenstaande ouder		Totaal	
	Zonder kinderbijslag	Met kinderbijslag	Zonder kinderbijslag	Met kinderbijslag	Zonder kinderbijslag	Met kinderbijslag
<15 000	5,0	2,7	33,6	14,2	8,3	4,0
15 000-<30 000	13,1	10,1	40,4	52,9	16,3	15,0
30 000-<45 000	21,3	20,0	15,2	21,4	20,5	20,1
45 000-<55 000	17,3	17,8	3,3	4,6	15,6	16,2
55 000-<60 000	7,7	8,5	0,9	1,1	6,9	7,6
60 000-<65 000	6,6	7,5	0,7	0,9	5,9	6,6
65 000-<75 000	9,7	11,4	0,7	1,0	8,7	10,2
75 000-<85 000	6,0	7,3	0,4	0,5	5,4	6,5
85 000-<100 000	5,0	6,1	0,3	0,3	4,5	5,5
>=100 000	6,1	7,2	0,5	0,5	5,5	6,5
Onbekend	2,0	1,5	3,9	2,4	2,3	1,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

4.5 Verdeling van kinderen (jonger dan 12 jaar) naar gezinsinkomen volgens een inkomensbegrip zonder en met kinderbijslag - Vlaams Gewest - 2010
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

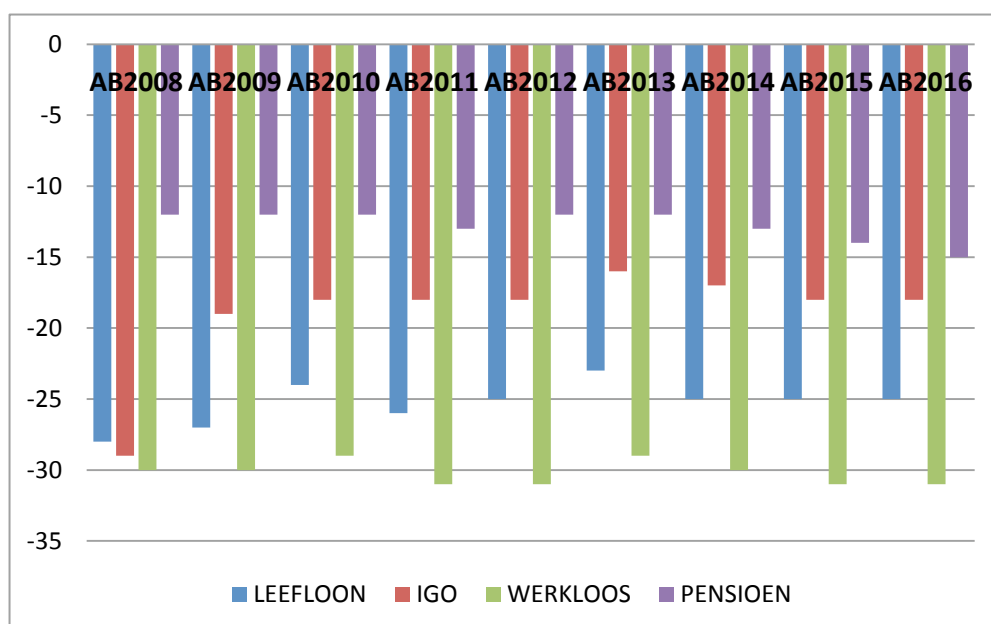
In het jaarrapport van Kind en Gezin 2014⁴ maakt Kind en Gezin duidelijk welke positieve impact de kinderbijslag heeft op armoede (zie tabel).

We citeren: “door de kinderbijslag mee te tellen in het inkomen, halveert de groep kinderen met een gezinsinkomen lager dan 15000 euro. Ook het aandeel kinderen met gezinsinkomen tussen 15000 en 30000 euro ... neemt af wanneer we de kinderbijslag mee laten tellen in het bruto belastbaar inkomen Het sociaal corrigerend effect doet zich veel duidelijker voor als we de inkomensverdeling van kinderen per gezinstype bekijken. Het aandeel kinderen uit een eenoudergezin in de laagste inkomenscategorie ligt 2.4 keer lager in de verdeling volgens inkomens

mét kinderbijslag dan in de verdeling waarbij kinderbijslag niet bij het inkomen geteld wordt. Hoofdrede hiervan is wellicht de sociale toeslag voor eenoudergezinnen met een beperkt inkomen.”

We weten dat de kinderbijslag en fiscale voordelen voor gezinnen met kinderen niet voldoende zijn om kinderarmoede tegen te gaan, maar ze zijn van essentieel belang om de kinderarmoede te doen dalen. Elke wijziging aan de kinderbijslag moet dan ook de armoedetoets ondergaan om te kijken welke impact een aanpassing heeft op armoede.

Hierbij moet men durven uitgaan van het feit dat elk kind in een andere sociaal-economische

omgeving geboren wordt en dus met een andere rugzak op de wereld komt. Bekijken we vervolgens de hoogte van de uitkeringen dan krijgen we een duidelijk beeld van het niveau van overleven. Ondanks de verschillende maatregelen om leefloon en andere te verhogen, blijven deze steken op lage niveaus, ver onder de armoederisicodrempel.

Voorgaande grafiek maakt duidelijk dat de uitkeringen ver onder de 100 pct van de armoederisicodrempel blijven, én dat zij daarenboven de tendens hebben te dalen ten opzichte van deze drempel. Deze lage uitkeringen zorgen daardoor voor een verdieping van de armoede.

2.4. WONEN

De Armoedebaarometer 2016 telde in Vlaanderen 149123 sociale huurwoningen, een stijging met 11200 woningen ten opzichte van de nulmeting en met een kleine 1200 tegenover de vorige Armoedebaarometer.

De huidige Vlaamse minister van wonen zet in het bijzonder in op private huurwoningen verhuurd door een sociaal verhuurkantoor (SVK). We tellen 7772 woningen, 750 meer dan in de vorige Armoedebaarometer. Voor de komende jaren zien we een zelfde stijgende trend.

Met de huurwoningen verhuurd via een SVK erbij, komen we aan 156895 sociale huurwoningen. Tegenover de nulmeting is dit een stijging met 15515. Nog heel ver van het Decenniumdoel van 75000 sociale huurwoningen: amper 21 pct van de doelstelling is bereikt.

De in de tijd verschoven doelstelling van het grond- en pandendecreet, nl. 43000 sociale woningen tegen 2023, ligt tevens nog ver: nog 33000 woningen te gaan.

Het extra aanbod aan sociale huurwoningen doet de wachtlijst in de sociale huursector niet krimpen. Integendeel, de wachtlijst groeit verder aan tot 120504. Hierbij is de wachtlijst voor een SVK-huurwoningen niet eens bijgeteld.

Onze armoededoelstelling inzake inkomen, het bereiken van de armoederisicodrempel van 100 pct, wordt helemaal niet bereikt. Integendeel, de tendens is eerder een lichte daling ten opzichte van de vorige jaren.

Ook de wachtlijst voor SVK-huur-woningen groeit elk jaar aan. Deze lijst bevat echter heel wat dubbele inschrijvingen (op meerdere SVK's) en overlappingsen met sociale huurmaatschappijen. Deze wachtlijst mag maw niet zomaar geteld worden bij de voorgaande. In 2014 stonden een 34684 mensen te wachten op een SVK-woning. Een opmerkelijke stijging ten opzichte van 2013 met een kleine 9000 nieuwe gegadigden. De acties om SVK beter bekend te maken is duidelijk gelukt.

In de vervolgstudies op de woonsurvey van 2013 berekende het Steunpunt Wonen het aantal gegadigden voor een sociale woning. "In 2005 behoorde circa 37 pct van de private huurders of 176500 gezinnen tot de theoretische doelgroep. Onze studie toont dat dit aandeel verder gestegen is tot 47 pct in 2013, wat neerkomt op 256000 private huurders. Deze komt er voornamelijk door een groeiende groep die boven de 30 pct-woonquote uitkomt. Daarenboven is in de periode 2005-2013 ook het marktaandeel van de private huur toegenomen, en is er een algemene bevolkingstoename geweest, waardoor de theoretische doelgroep in absolute termen relatief sterk is gestegen. ... We stelden vast dat ouderen, alleenstaanden, eenoudergezinnen, buitenlanders van buiten de EU, en gezinnen met een werkloos of ziek/arbeidsongeschikt gezinshoofd oververtegenwoordigd zijn in de theoretische doelgroep. Op

vlak van inkomen is het laagste inkomenskintiel het sterkst vertegenwoordigd.”⁵

De woonsurvey van 2013 maakte reeds duidelijk dat de woonquote voor huurders en in het bijzonder huurders op de private markt bijzonder hoog ligt. De EU-SILC 2014 bevestigt opnieuw de zware woonlast voor huurders. 26 pct van de huurders geven aan dat de totale woonkosten een zware last vormen.

Bij de eigenaarsgroep daarentegen ervaren enkel 2 pct deze last. De kloof tussen beide wordt zo elk jaar groter (tijdens de nulmeting 19 pct, in 2014 24 pct).

Bekijken we deze cijfers nader dan zien we dat 25 pct van de laagste inkomensgroepen een zware woonlast ondervinden en 22 pct van de gezinnen geboren buiten de EU.

De energie-uitgave neemt een grote hap uit het budget en vormt voor gezinnen met de laagste inkomens een groot obstakel. In 2014 waren de energieprijzen behoorlijk laag⁶ om pas vanaf 2015 terug te stijgen. Dit uit zich ook in een minder aantal klanten van de laatste kans bij de netbeheerders voor gas en elektriciteit, maar ook in minder actieve budgetmeters in 2014. Het aantal klanten van de laatste kans ligt echter nog steeds heel wat hoger dan tijdens de nulmeting: 76139 ten opzichte van 53645 voor elektriciteit, voor aardgas 55917 ten opzichte van 37948. Het aantal gezinnen met betalingsmoeilijkheden blijft dus hoog. Dit zien we ook aan het hoog aantal budgetmeters: respectievelijk 40959 voor elektriciteit en 27898 voor aardgas.

De verschillende maatregelen die de Vlaamse en federale regering hebben genomen gedurende de voorbije maanden hebben een grote impact op de huishoudbudgetten. We kunnen verwachten dat

de komende jaren de wanbetalingen en het aantal budget-meters zeer sterk zullen stijgen.

De problematiek van de energiearmoede hangt nauw samen met de kwaliteit van de woning. Het woononderzoek 2013 stelde de problematiek scherp: “tegelijkertijd blijkt echter dat de groep van ‘slechte’ en ‘zeer slechte’ woningen samen tussen 2001 en 2005 maar licht vermindert (van 13 pct naar 9 pct) en vervolgens niet meer significant gewijzigd is tussen 2005 en 2013 (10 pct). Hiermee wordt bevestigd dat ondanks een globale kwaliteitsverbetering van de woningvoorraad er toch een harde kern van slechte woningen blijft.”⁷ Deze harde kern van slechte woningen vinden we vooral op de private huurmarkt en gedeeltelijk ook op de sociale huurmarkt: ongeveer 1/6 van de private huurmarkt en sociale huurmarkt (16 pct) is slecht tot zeer slecht⁸. Het verschil tussen private en sociale huur is natuurlijk de hoogte van de huurprijs en de zekerheid dat de sociale huurwoning op termijn zal gerenoveerd worden.

Het aantal kinderen dat leeft in een slechte woning blijft constant ten opzichte van vorig jaar.

De vraag naar meer betaalbare en betere woningen blijft. Meer dan 100000 gezinnen wachten op een betaalbare woning. Intussen blijven zij op de private huurmarkt of worden ze ‘noodkopers’, gezinnen die een minderwaardige woning kopen om toch maar de zekerheid te hebben van een (zelfs lekkend) dak boven hun hoofd. De huidige vluchtelingencrisis zal deze woonnood enkel verscherpen. Daarnaast zullen de energiemaatregelen van de federale en Vlaamse regering de woonlast voor veel van deze gezinnen enkel verscherpen. Honger is in het verschiep voor velen. De armoededoelstelling is vandaag amper voor 20 pct ingevuld. Elke minister belooft een inhaalbeweging, maar het blijft bij beloftes.

2.5. ONDERWIJS

Op basis van het laatste PISA-onderzoek uit 2012 weten we dat de laag-geletterdheid (niveau 1 of minder) blijft steken op 13.7 pct, een lichte daling ten opzichte van de nulmeting, maar wel een lichte stijging ten opzichte van het onderzoek uit 2009.

De gemiddelde scores 'leesvaardigheid' en 'wiskunde' steeg voor zowel autochtone als leerlingen met een migratiegeschiedenis, maar niet voor de eerstegeneratieleerlingen. Deze scores gingen beduidend achteruit.

Het volgende PISA-onderzoek is pas afgerond, gegevens worden verwacht tegen eind dit jaar.

Andere bronnen geven bijkomende informatie over hoe het met onze leerlingen gaat.

7 pct van de Vlaamse leerlingen stroomde in 2014 ongekwalificeerd uit het secundair onderwijs. Deze groep beschikt hoogstens over een diploma lager secundair onderwijs. Dit is 0.5 pcp lager dan tijdens de vorige Armoedebaarometer. We zien een voortdurende dalende trend. Tijdens de nulmeting was er nog 10 pct van de leerlingen die ongekwalificeerd uitstroomden.

Dit is echter niet voor alle groepen hetzelfde. Jongens doen het behoorlijk minder goed dan meisjes (8.3 pct tegenover 5.7 pct). Zowel voor jongens als voor meisjes is er een duidelijke vermindering ten opzichte van de nulmeting met 3.6 pcp. De kloof tussen jongens en meisjes blijft echter groot.

De schoolse achterstand met 2 jaar of meer vertoont ook een dalende trend: in het lager onderwijs nog 1.26 pct van de jongeren, in het secundair onderwijs nog 6 pct. Tijdens de nulmeting was dit nog resp 1.51 pct en 6.44 pct.

De schoolse achterstand (1 of meer jaar) voor de grote en regionale steden toont ook een lichte daling: 35.9 pct, een daling met 0.5 pcp tegenover het vorig jaar. Deze indicator ligt echter heel wat hoger in de grote en regionale steden dan voor Vlaanderen (28.2 pct.)

3.1 pct van de laaggeschoolden nam in 2014 deel aan levenslang leren. Dit blijft sinds de nulmeting (3.3 pct) rond hetzelfde lage niveau schommelen. 12.1 pct van de hoggeschoolden en 5.9 pct van de middengeschoolden nemen deel. Hier zien we een licht stijgende trend, maar dit is nog steeds lager dan tijdens de nulmeting (resp 14.5 pct en 7.3 pct).

Het PISA-rapport maakte duidelijk dat er een kloof is tussen autochtonen en leerlingen met een migratiegeschiedenis en tussen eerste en tweedegeneratie-leerlingen. We zien een lichte verbetering inzake de ongekwalificeerde uitstroom en de schoolse achterstand. Het volgende PISA-onderzoek zal meer klaarheid brengen in deze trends. De recente migratie is nog niet verrekend in dit onderzoek. Verder investeren in jongeren en in het bijzonder jongeren met een achterstand of met een migratiegeschiedenis is nodig. De discussies rond de hervorming van het secundair onderwijs tonen echter aan dat deze keuzes nog niet altijd zijn gemaakt.

De daling tot 3 pct laaggeletterdheid en laaggecijferdheid is nog ver. Scholen zijn zich van bewust dat hieraan gewerkt moet worden. De vraag is echter of de hervormingen van het secundair onderwijs deze doelstelling ondersteunen.

2.6. SAMENLEVEN

Verschillende drempels maken het gezinnen in armoede moeilijk om aan de samenleving te participeren. Nochtans draagt deelname aan cultuur, jeugdwerk en sport bij tot identiteitsbeleving, individuele ontplooiing en weerbaarheid.

Alleenstaanden, eenoudergezinnen en de gezinnen uit het laagste inkomens-kwintiel participeren het minst.

Het bereik van het Steunpunt Vakantieparticipatie, dat mensen met een laag inkomen de kans biedt om er toch even tussenuit te zijn, vergroot elk jaar. In 2014 bereikte het 123101 personen, een stijging van bijna 10000 ten opzichte van 2013. Het Steunpunt toont de noodzaak en het succes aan van gerichte acties naar kansengroepen.

Lokale Netwerken vrijetijdsparticipatie van mensen in armoede ondersteunen een lokaal systeem voor vrijetijds-participatie. In 2014 waren er 79 gemeenten met een lokaal netwerk, goed voor 1075339 euro aan trekkingsrechten.

Participatieprojecten kansengroepen leidt kansengroepen toe naar een cultuur-, jeugd- of sportaanbod. In 2014 werden 14 projecten goedgekeurd, goed voor 299350 euro (voor alle kansengroepen, dus niet enkel voor mensen in armoede) en liepen er nog 8 meerjarige projecten.

Het Fonds vrijetijdsparticipatie zorgt voor een financiële tegemoetkoming van 80 pct voor zelf te kiezen vrijetijdsaanbod uit gemeenten zonder lokaal netwerk vrijetijdsparticipatie, of voor een bovenlokaal aanbod voor alle gemeenten (via lidorganisaties van het Fonds). In 2014 maakten 696 sociale organisaties gebruik van het aanbod van het Fonds, 77 meer dan het jaar daarvoor. In 2014 werden 12335 participanten bereikt, waarvan 10934 in armoede. Dit zijn bijna 10.000 mensen in armoede minder dan in 2013!

De Decenniumdoelstelling, armen verbreden hun netwerken, is nog ver. Veel initiatieven worden genomen, maar bereiken nog te weinig de armen en vooral de nieuwe armen.

3. BESLUIT

3.1. GEZONDHEID

Doel: een halvering van de gezondheidsongelijkheid tussen arm en rijk

Resultaat: de kloof tussen arm en rijk inzake gezondheidszorg wordt elk jaar groter. Sinds 2013 (Armoedebarmeter 2015) is deze kloof vergroot. Was de kloof tijdens de nulmeting 7 pcp, dan bedraagt hij nu 11 pcp. In de plaats van een halvering is er dus meer dan helft bij gekomen! Deze doelstelling ligt daarom verder dan ooit.

De betaalbaarheid van gezondheidszorg blijft voor veel gezinnen in het laagste inkomenskintiel een zorg. Meer dan 12 pct van de gezinnen moet hun zorg uitstellen, een stijging met 2 pcp. Gezinnen met een migratieachtergrond blijven het moeilijk hebben om hun zorg te betalen (10 pct).

3.2. ARBEID

Doel: een halvering van het aantal gezinnen waar niemand werkt

Resultaat: 8.6 pct van de volwassenen leefde in een huishouden zonder inkomen uit betaald werk. Sedert de crisis van 2008 is dit cijfer licht gestegen en blijft sindsdien schommelen rond 8.6 pct. Dit is 0.6 pcp lager dan tijdens de nulmeting. Een daling zet zich maw niet in. De halvering blijft ver weg.

De kloof tussen laaggeschoolden en hooggeschoolden is bijzonder groot en vergroot elk jaar, nu reeds met meer dan 30 pcp. Ook mensen met een migratiegeschiedenis blijven eveneens achter, een kloof van 40 pcp met bv hooggeschoolden is zichtbaar.

3.3. INKOMEN

Doel: voor elk gezin, ongeacht de samenstelling, minstens een inkomen dat de Europese armoederisicodrempel bereikt

Resultaat: de sociale minima blijven ver steken onder de armoedegrens, ondanks enkele verhogingen. De uitkeringen blijven ver weg van de armoedegrens: het leefloon ligt bv sinds 2012 25 pct lager dan de armoedegrens. Werkloosheidsvergoedingen liggen met meer dan 30 pct onder de armoedegrens en deze vertonen daarenboven een verder dalende trend. De sociale minima worden meer en meer een overlevingsmiddel, geen leef-middel.

11.1 pct van de Vlamingen leeft in armoede, een stijging met 0.3 pcp. We naderen terug de hogere cijfers van tijdens de nulmeting. Sinds 2012 stijgt het armoedecijfer langzaam. 11.1 pct komt overeen met ongeveer 660000 mensen.

Vooral eenoudergezinnen en mensen met een migratiegeschiedenis gaan er sterk op achteruit, resp. 10 en 4 pcp. De discussie over kinderbijslag en armoedebestrijding wordt hierdoor sterker in de verf gezet.

3.4. WONEN

Doel: een toename van het aantal goede en betaalbare huurwoningen met 150000 eenheden, waarvan minstens de helft sociale woningen zijn

Resultaat: sinds de nulmeting zijn er 11200 sociale huurwoningen bijgekomen, een stijging met 1200 tegenover vorig jaar. Samen met de sociale verhuurkantoorwoningen hebben we 15500 woningen meer dan tijdens de nulmeting, of 21 pct van het beoogde doel.

De betaalbaarheid van wonen wordt voor een grote groep huurders steeds moeilijker. 26 pct van de huurders geven aan dat de totale woonlasten een zware last vormen, voor eigenaars is dit enkel 2 pct. De kloof tussen beide wordt elk jaar groter, nu reeds 24 pcp, een stijging met 6 pcp sinds de nulmeting. De energiefactuur speelt een steeds belangrijker rol in de woonlasten. Zelfs in 2014, toen de energieprijzen op hun laagst waren, verzwaarde de energiefactuur de woonlasten!

3.5. ONDERWIJS

Doel: een daling tot 3 pct laaggeletterdheid en laaggecijferdheid bij jongeren, in alle onderwijsvormen en voor alle jongerengroepen

Resultaat: de laaggeletterdheid en laaggecijferdheid daalt licht ten opzichte van de nulmeting maar stijgt ten opzichte van het voorlaatste onderzoek. 3 pct is nog een lange weg te gaan (ong 10 pcp).

We zien een dalende trend voor het ongekwalificeerd uitstromen en voor de schoolse achterstand met 2 of meer jaar. Ook in de grote en regionale steden zien we een lichte daling. Maar de cijfers blijven daar bijzonder hoog. Een extra investering in de grote en regionale steden zal nodig zijn om de kloof tussen steden en gemeenten te verkleinen.

3.6. SAMENLEVEN

Doel: mensen in armoede verbreden hun netwerken

Resultaat: meer mensen met een laag inkomen participeren aan verenigingen, cultuur of sport ten opzichte van vorige jaren. Ook de vakantieparticipatie neemt elk jaar toe. De kloof tussen hen en de andere inkomensgroepen blijft echter aanzienlijk.

4. EEN DOORLICHTING VAN DE BELEIDSINITIATIEVEN

Het samenwerkingsverband Decenniumdoelen 2017 maakte opnieuw de balans op: hoe is de situatie voor mensen in armoede geëvolueerd? De cijfers uit de vorige hoofdstukken zijn duidelijk. Vooruitgang is er nauwelijks. De Decenniumdoelen kunnen niet meer bereikt worden.

Decenniumdoelen 2017 werkt vanuit de visie dat echte vooruitgang in het armoedebeleid enkel kan

gerealiseerd worden door structurele beleidsmaatregelen die vooral de maatschappelijk kwetsbare groepen ten goede komen. Dit moet gebeuren op alle niveaus.

Decenniumdoelen 2017 evalueerde het federale en Vlaamse beleid van het voorbije jaar.

4.1. GEZONDHEID: BUDGET ONDER DRUK

De federale verplichte ziekteverzekering blijft de belangrijkste wettelijke verzekering voor het garanderen van een betaalbare, kwalitatieve en toegankelijke gezondheidszorg voor iedereen. Door de zesde staatshervorming wint het regionale niveau echter aan belang. Het blijft daarom uitkijken naar de uiteindelijke vormgeving van de Vlaamse Sociale Bescherming in Vlaanderen.

De federale verplichte ziekteverzekering

In 2015/2016 werden er een aantal maatregelen genomen om de toegankelijkheid van onze gezondheidszorg te verbeteren, waarvan de belangrijkste de invoering van de verplichte derdebetalersregeling voor personen met verhoogde tegemoetkoming. Terwijl we deze initiatieven toejuichen, dreigt de gezondheidskloof de komende jaren echter alleen nog verder toe te nemen omdat er onvoldoende middelen worden uitgetrokken om onze gezondheidszorg betaalbaar en toegankelijk te houden voor iedereen.

- **Onvoldoende budget:** Het budget van de verplichte ziekteverzekering stond de afgelopen jaren onder druk. De wettelijke groeinorm werd bijgesteld naar 1.5 pct per jaar en voor 2016 bedraagt de feitelijke groei nog minder dan 1 pct. Dit terwijl het Planbureau een benodigde stijging van de uitgaven schat op 2.1 pct voor acute zorg en 3.1 pct voor chronische zorg in 2016-2020 (voornamelijk te wijten aan de vergrijzing en de kost van nieuwe technologieën). Er wordt dus

onvoldoende geld uitgetrokken om noodzakelijke behoeftes in te vullen, laat staan om te investeren in onvervulde noden (tandzorg, geestelijke gezondheidszorg, hoorapparaten en brillen) of noodzakelijke hervormingen te ondersteunen. Dit krappe budgettaire kader zal vroeg of laat op de schouders van de patiënt terecht komen, rechtstreeks (via hogere remgelden of niet terugbetaalde zorg) of onrechtstreeks (via stijgende supplementen of gebrek aan investeringen in onvervulde noden).

- **Toegankelijkheidsmaatregelen:**

- **Verplichting sociale derdebetalersregeling:** Sinds 1 oktober 2015 zijn alle huisartsen verplicht om voor consultaties de regeling betalende derde toe te passen voor personen met de verhoogde tegemoetkoming (VT). Hierdoor betalen deze personen enkel nog het remgeld bij de dokter en wordt de rest van het honorarium rechtstreeks afgerekend tussen arts en ziekenfonds. De patiënt moet dus niet meer het volledige bedrag voorschieten om achteraf de terugbetaling te krijgen. De verplichting geldt nu voor alle huisartsen, ongeacht hun conventiestatuut. Dit is een cruciale stap ter verbetering van de toegankelijkheid van de gezondheidszorg. Het is nu belangrijk om deze maatregel verder uit te breiden, te starten met de personen met het statuut voor een chronische aandoening, zoals oorspronkelijk was voorgenomen door de regering.

- Verhoogde tegemoetkoming: Om ervoor te zorgen dat personen die in aanmerking komen voor het VT statuut dit ook effectief krijgen, vindt er vanaf 2015 een uitwisseling plaats tussen de ziekenfondsen en de Administratie van de Personenbelasting. Op die manier wordt het mogelijk voor de ziekenfondsen om personen proactief te benaderen op basis van een signaal van een laag inkomen. Inkomensonderzoek door het ziekenfonds moet daarna nog uitwijzen of men effectief in aanmerking komt voor VT. Er wordt gehoopt en verwacht dat door een gerichte contactname met personen met een laag inkomen het mogelijk zal worden meer leden het statuut van VT toe te kennen. Deze proactieve contactname zal worden geëvalueerd.

- Chronisch zieke kinderen en jongeren zullen binnenkort veel goedkoper naar de dokter kunnen. Ze zullen nog slechts 1 euro uit eigen zak moeten betalen voor een raadpleging bij de huisarts of de specialist, op voorwaarde dat ze een Globaal Medisch Dossier (GMD) hebben. Vandaag bedraagt het remgeld bij de specialist 12 euro en bij de huisarts 6 of 4 euro afhankelijk van het al dan niet hebben van een GMD. De maatregel werd in juni goedgekeurd door het Verzekeringscomité.

- Goedkopere geneesmiddelen: Op 27 juli 2015 sloot de minister een toekomstpact met de farmaceutische sector. De afgesproken maatregelen beogen voor de patiënt een snellere toegang tot innovatieve geneesmiddelen en een daling van zijn geneesmiddelenfactuur. Een aantal maatregelen kunnen toegejuicht worden omdat ze effectief voor een verlaging van de geneesmiddelkosten zorgen. Maar het onderscheid dat blijvend gemaakt wordt tussen het origineel en het generisch geneesmiddel, na het vervallen van het patent, kan wel in vraag gesteld worden. Een firma van een origineel geneesmiddel kan er namelijk voor kiezen om zijn prijs niet af te stemmen op de prijs van de generiek. Aangezien de terugbetaling refereert naar de prijs van de goedkopere generieken, wordt het aandeel van de patiënt een stuk hoger.

- Verbod op supplementen op forfaitaire honoraria klinische biologie en genetische onderzoeken: Het gebeurde nog te vaak dat een patiënt voor een

bloedafname door de huisarts, later een supplement moest betalen aan het laboratorium dat het bloedstaal analyseerde en dat niet-geconventioneerd is. Dergelijke supplementen zijn in de toekomst enkel nog mogelijk als de patiënt op voorhand duidelijk ingelicht wordt en sowieso niet op het forfaitaire gedeelte van het honorarium.

- Betere terugbetaling van borst-reconstructie met eigen weefsel na borstverwijdering ten gevolge of ter preventie van kanker. Esthetische supplementen worden verboden, ongeacht een vrouw voor een één-of tweepersoonskamer kiest. Op tweepersoonskamers kunnen geen 'klassieke' supplementen meer worden aangerekend.

- Sterke toename wijkgezondheidscentra: het aantal eerstelijnspraktijken dat binnen het systeem van forfaitaire betaling werkt neemt gestaag toe. In 2015 waren er in België 151 praktijken, hetzij meer dan een verdubbeling op 10 jaar tijd. Het aantal ingeschreven patiënten in deze praktijken steeg van 155913 in 2006 tot 336247 in 2015. Het systeem van forfaitaire betaling komt de toegankelijkheid van de eerstelijnszorg ten goede, in die zin dat de ingeschreven patiënten er geen remgeld dienen te betalen. De centra bereiken voor een belangrijk deel personen met een lager inkomen (43% van hun patiënten heeft recht op verhoogde tegemoetkoming, tegenover 17% van de totale bevolking).

• Maatregelen die mogelijks een rem zetten op de toegankelijkheid van de zorg:

Op 1 juli 2016 startte het mondzorg-traject. Dat moet iedereen financieel aanmoedigen om regelmatig naar de tandarts te gaan. Zo zal de terugbetaling voor sommige prestaties dalen indien je in het vorige kalenderjaar niet naar de tandarts ging voor een terugbetaalbare prestatie. Dit geldt evenwel niet voor jongeren tot de 18de verjaardag (voor hen blijft gewone tandzorg volledig terugbetaald). Voor volwassenen geldt dit niet voor de volgende prestaties: raadplegingen, preventieve behandelingen, orthodontie en parodontologie. Voor personen met de verhoogde tegemoetkoming daalt de terugbetaling pas vanaf 1 januari 2017. Maatregelen om preventieve zorg te versterken, kunnen uiteraard aangemoedigd

worden. Maar deze maatregel heeft wel een pervers neveneffect voor mensen in armoede. Het is algemeen gekend dat de deelname aan preventieve tandzorg in deze doelgroep laag is. Met deze nieuwe maatregel wordt tandzorg in de toekomst enkel (nog) duurder voor hen. De financiële toegankelijkheid van tandzorg voor mensen in armoede zal verder verkleinen. De bestaande gezondheidskloof binnen tandzorg zal nog vergroten, aangezien te verwachten is dat deze maatregel vooral ten gunste van de meer begoeden zal komen en mensen in armoede verder achteruit zal duwen.

De Vlaamse Sociale Bescherming (VSB)

Door de zesde staatshervorming beschikt Vlaanderen sinds 2014 over een aantal belangrijke nieuwe bevoegdheden die zich situeren in de gezondheidszorg, waaronder de (financiering van de) woonzorgcentra, de psychiatrische verzorgings- tehuizen, initiatieven beschut wonen en de mobiliteitshulpmiddelen, bevoegdheden die tot

dan toe deel uitmaakten van de federale ziekteverzekering. In de huidige overgangsfase blijft alles nog bij het oude, maar naar de toekomst toe plant Vlaanderen om deze bevoegdheden onder te brengen in de Vlaamse Sociale Bescherming. De uitwerking van deze Vlaamse Sociale Bescherming is volop bezig en in juni stemde het Vlaams Parlement het decreet waarbij de eerste zaken onder de VSB worden gebracht (zorgverzekering, Tegemoetkoming Hulp aan Bejaarden, Basisondersteuningsbudget voor Personen met een Handicap). Het blijft uitkijken naar de verdere uitwerking van de financiering van de VSB, zowel aan de inkomstzijde (zal Vlaanderen onder andere kiezen voor meer inkomensgerelateerde bijdragen, of behoudt men de forfaitaire premies?) als aan de uitgavenzijde (o.a. vormgeving van persoonsvolgende financiering en beschikbare budgetten). De gemaakte keuzes zullen belangrijke repercussies hebben op de toegankelijkheid van de zorg in de betreffende sectoren.

4.2. ARBEID: VERKEERDE AANPAK

Zowel de Vlaamse als de Federale regering zetten stevig in om meer mensen aan het werk te krijgen maar ook langer aan het werk te houden. De maatregelen die ze daartoe treffen, zijn echter niet van die aard dat ze het armoederisico, zeker bij kwetsbare groepen, terugdringen. Integendeel zelfs.

Federaal beleid

Op Federaal niveau werden een aantal activeringsmaatregelen genomen die de inschakeling van jongeren, ouderen en andere kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt zouden moeten versnellen. Het huidige beleid tracht dit te verwezenlijken door te snoeien in de uitkeringen, de actieve beroepsleeftijd op te trekken en vervroegde vormen van pensionering te ontmoedigen. Hoewel de meeste van deze maatregelen pas na enkele jaren in de armoedestatistieken zichtbaar zullen zijn, valt te verwachten dat een stijging van het aantal werklozen, leefloners, werkende armen en

werkloze jongeren niet uit zal blijven. Tussen 2014 en 2015 is het aantal mensen met een leefloon met 12,4% gestegen voor het hele land, met sterke regionale verschillen. Die spectaculaire evolutie is hoofdzakelijk het gevolg van de uitsluiting van duizenden mensen met een inschakelingsuitkering. Wallonië is goed voor bijna de helft van alle geschrapte inschakelingsuitkeringen. Vrouwen en personen tussen 25 en 44 jaar zijn oververtegenwoordigd bij de "nieuwe leefloners".

Voor de jongeren zal in de eerste plaats het beperken van het recht op beroepsinschakelingsuitkering (BIU) gevolgen hebben. In de vorige legislatuur werd al beslist om de BIU te beperken in de tijd. Sinds 1 januari 2015 wordt dit recht nog verder beperkt door hieraan diplomaverenissen te koppelen (je moet een getuigschrift of diploma kunnen voorleggen om recht te hebben op de BIU). Voor jongeren is er zelfs geen recht meer op een BIU als zij hun studies na hun 24e verjaardag beëindigen. Jongeren die op die manier zonder

inkomen vallen, zullen soms de stap naar het OCMW zetten (toename leefloon) of soms op een andere manier proberen te overleven (familiale steun, andere verdiensten, diepe armoede).

We zien dat de jongerenwerkloosheid toeneemt van 12,7% (2013) tot 16,6% (2015). De werkloosheidsgraad bij jongeren tussen 15 en 24 jaar (20,4% in 2015) ligt tweemaal hoger dan in de leeftijdscategorie 15-64 jaar. Een tendens die zich zal doorzetten als er niet geïnvesteerd wordt in (laaggeschoolde) jongeren.

Niet enkel op uitkeringen voor jongeren wordt bespaard, ook voor andere werkzoekenden werden besparingsmaatregelen genomen die een negatieve impact hebben op hun inkomen. Door de degressiviteit van de werkloosheidsuitkeringen is het onvermijdelijk dat heel wat langdurig werklozen in armoede terecht zullen komen. De Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) bracht recent de impact van de versterkte degressiviteit in kaart. Terwijl vóór de hervorming het armoederisico toenam van 16,2 pct na 13 maanden tot 21,5 pct na 61 maanden, is die toename net na de hervorming veel sterker. Nu is het armoederisico bijna een derde hoger: 27,9 tegen 21,5 pct. De uitkerings-verhogingen die sinds de hervorming hebben plaatsgevonden in het kader van het wettelijk mechanisme voor de welvaartsvastheid van de sociale uitkeringen, milderen dit effect slechts in geringe mate. De werklozen die na de hervorming niet terug aan de slag geraken, zijn de verliezers, zeker als de werkloosheidsuitkering hun enige bron van inkomen is.

Vanaf januari 2015 gelden ook strengere regels voor deeltijdse werknemers die een inkomensgarantieuitkering (IGU) ontvangen. Hoewel deze maatregel oorspronkelijk werd ingevoerd om werkloosheidsvallen tegen te gaan, zullen vanaf nu heel wat deeltijdse werknemers hun uitkering van 100 tot 300 euro per maand verliezen. Binnen 2 jaar zou deze uitkering zelfs halveren.

Ook de werkende bevolking zal de gevolgen van de besparingsmaatregelen ondervinden, door de opeenvolgende indexesprongen vermindert de koopkracht wat een verdere impact zal hebben op

de leefomstandigheden in het bijzonder van personen in armoede. Dit alles terwijl de loonlastenverlaging die vanaf 2016 voor ondernemingen werd ingevoerd geen verdere garanties biedt op het investeren in bijkomende duurzame jobs.

Vlaams beleid

De Vlaamse Regering schreef in haar regeerakkoord dat ze “door nog sterker in te zetten op maatwerk en competentiegerichte matching iedereen aan het werk wil krijgen”. Via een doordachte integratie van de nieuwe Vlaamse arbeidsmarktbevoegdheden, zou dit geen enkel probleem geven, zo was de toon. Of dit echter voor kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt ook extra zoden aan de dijk zal zetten, blijft sterk de vraag.

In de strijd tegen de langdurige werkloosheid staan heel wat veranderingen op til:

Tijdelijke werkervaring is een speerpunt voor minister Muylers. De doelstelling is om tot 5000 langdurig werkzoekenden een jaar of langer ervaring te laten opdoen in concrete werksituaties, om vervolgens zo veel mogelijk te kunnen starten in betaald werk. De minister Minister Muylers vergeet er wel bij te zeggen dat hij heel wat goede systemen op de schop zet en dus heel wat langdurig werkzoekenden zonder job achterlaat: bijvoorbeeld WEP+, de gesco's, ... Want hij schrappt niet alleen duizenden plaatsen, in het oude systeem van werkervaring of WEP+ hadden deelnemers een werknemersstatuut, in het hervormde systeem blijven ze werkzoekend. Hierdoor krijgt dit nieuwe systeem van werkervaring dus zeker een oranje licht wannneers het gaat over het beschermen van langdurig werkzoekenden tegen armoederisico's.

Naast het oude WEP+ wil de Vlaamse regering ook andere maatregelen integreren in de tijdelijke werkervaring zoals PWA (Plaatselijk WerkgelegenheidsAgentschap) en artikel 60.

Voor het PWA en haar werknemers stelt zich de vraag of de integratie in zo'n tijdelijk systeem van werkervaring wel de juiste oplossing is. Weten we niet op voorhand dat deze doelgroep eerder

thuishoort in segmenten van de sociale economie zoals collectief maatwerk of lokale diensten-economie? De grote zorg is hier dus dat een groot deel van de PWA-doelgroep een tijdelijk traject van werkervaring zal doorlopen en op het einde van de rit niet de stap zal kunnen zetten naar regulier betaald werk. En wat volgt er dan? Werkloosheid wellicht, want extra plaatsen in de sociale economie worden niet voorzien (zie verder). Een stap achteruit dus voor deze kwetsbare doelgroep. Het bestaande PWA-stelsel geven we daarom beter meteen een andere finaliteit.

Dat de Vlaamse Regering alle heil verwacht van tijdelijke werkervaring blijkt ook doordat zij geen doelgroepkorting meer voorziet voor ondernemingen die een langdurig werkloze in dienst nemen. Dit verlaagt de kansen van deze kwetsbare groep aanzienlijk. Er liggen echter wel nog steeds plannen op tafel om een beperkte tewerkstellingspremie voor langdurig werkzoekenden uit te tekenen. Hopelijk maakt de regering daar snel werk van.

De Vlaamse Regering beperkt zich in haar doelgroepenbeleid enkel tot ouderen, personen met een handicap en jongeren. Dat betekent dat de al zeer beperkte maatregelen voor personen met een migratieachtergrond volledig verdwijnen. Bovendien kondigde de Vlaamse Regering in juli 2015 een hervorming van haar EAD-beleid aan. Het betekende de afschaffing van de diversiteitsplannen en de projectontwikkelaars die ondernemingen moesten stimuleren om mensen uit kansengroepen aan te werven, op te leiden, ... Voortaan wil de regering inzetten op sensibilisering en op een vermarkting van het EAD-beleid via consultancy inzake HR en diversiteit. Dit doet men via de KMO-portefeuille waar het diversiteitsaspect sterk ondergesneeuwd dreigt te raken.

Positief nieuws leek er te komen uit de sociale economie: de uitvoeringsbesluiten van het maatwerkdecreet waren eerst goedgekeurd. Het decreet werd echter in april 2016 geschorst na een klacht over de overgangsbepalingen. Dit had tot gevolg dat er tijdelijk niet meer kon aangeworven worden. De wachtlijsten groeiden aan en tegelijk bleven er tewerkstellingsplaatsen leeg. Met de herstelbesluiten is het probleem opgelapt maar

niet opgelost. Aanwerven is terug mogelijk volgens de oude modaliteiten, maar de overgang naar Maatwerk blijft voorlopig uit. Sommige categorieën zoals de uiterst kwetsbare werknemers blijven hierdoor in de kou staan. Bovendien is er van het in het regeerakkoord beloofde groeipad nog niets in huis gekomen. Ook lijkt er weinig urgentiedrang te zijn om tot een definitieve oplossing voor Maatwerk te komen. Dit alles dreigt op termijn te leiden tot een afbouw van het aantal jobs in de sector. Vandaag staan er alleen al voor de voormalige beschutte werkplaatsen meer dan 6000 personen op een wachtlijst. We zien de Vlaamse regering echter zeer weinig maatregelen nemen die ervoor zorgen dat dergelijke wachtlijsten op korte termijn afgebouwd worden.

Binnen de sociale economie zou de Vlaamse regering ook het gebruik van de SINE-doelgroepkorting in de sector van de dienstencheques willen afschaffen. De tewerkstelling van maar liefst 6000 zeer kwetsbare werknemers komt daarmee in gevaar. In afwachting van de nieuwe regels heeft minister Homans wel toegezegd om de combinatie van beide systemen voorlopig wel te behouden.

Deze legislatuur werd ook de 60 pct-regel voor dienstenchequebedrijven afgeschaft. Deze regel bepaalde dat dienstencheque-ondernemingen 60 pct van hun aanwervingen moesten doen in de groep uitkeringsgerechtigde volledig werklozen of leefloners. De afschaffing ervan, zonder waardig alternatief, zal de kansen van beide groepen in het systeem van de dienstencheques ongetwijfeld beknotten.

Kortom: het beleid dat de Vlaamse Regering voert om kwetsbare groepen kansen te geven op de arbeidsmarkt, roept heel wat vragen en bedenkingen op. We durven te stellen dat dit beleid geen positieve invloed zal hebben op het armoederisico. Het blijft evenwel afwachten hoe de nieuwe maatregelen zich definitief zullen zetten en wat de gevolgen ervan zullen zijn.

4.3. INKOMEN: WIE WEINIG HEEFT, ZAL WEINIG KRIJGEN

De Vlaamse en federale regering hebben de vorige jaren fors bespaard op alle beleidsdomeinen die in het leven van mensen in armoede van belang zijn. We hebben het hier over de index-sprong, de BTW-verhoging, de degressiviteit van de uitkeringen inzake werkloosheid, de bijdrage aan de zorgverzekering, de verhoging van de bijdragen in de kinderopvang, het afschaffen van gratis water en elektriciteit, ...

Decenniumdoelen heeft deze besparingen berekend voor een gezin uit het eerste inkomenskwintiel. We kwamen aan een inlevering van minstens 44 euro per maand.

Sinds vorig jaar zijn er een aantal extra besparingen bijgekomen, de zgn Turteltaks is hierbij wel de belangrijkste. Deze betekent voor veel gezinnen nog meer ellende. De Turteltaks treft alle gezinnen, ook de zwakste. Zij moeten een lagere bijdrage leveren, maar zodra ze in een meergezinswoning wonen moeten ze een bijkomende volledige bijdrage voor de gemeenschappelijke delen betalen. Iedereen in een meergezinswoning betaalt maw tweemaal. De lagere inkomensgroepen die niet kunnen genieten van een sociale correctie hebben het dan ook hard te verduren.

Het kan ook anders. De waterfactuur is voor veel gezinnen gedaald of stabiel gebleven, uitgezonderd

de kleine gezinnen, zij moeten meer betalen. De waterfactuur is ingevoerd na serieuze gesprekken met het sociale middenveld en armoedeorganisaties. Een voorbeeld voor veel ministers.

De federale regering heeft wel een belangrijke inspanning gedaan om de besparingen te compenseren. De fiscale hervorming levert een belangrijke winst op voor veel gezinnen, weliswaar voor gezinnen waar men werkt. Het is tevens een progressieve maatregel: hoe minder men verdient, hoe meer men terug krijgt.

Gezinnen waar niemand werkt krijgen deze fiscale inspanning echter niet: leefloners, werklozen, gepensioneerden, langdurig zieken, ... zijn hiervan uitgesloten.

In het kader van het verhogen van de sociale minima is er in 2016 tweemaal een indexering geweest, een 2 pct inhaalbeweging en een indexsprong. Voor volgend jaar wordt er opnieuw een verhoging van 2 pct voorzien. Helaas, deze (welgekomen) verhogingen zijn niet voldoende om de armoederisicodrempel te bereiken. Uit de vorige hoofdstukken leren we dat we nog steeds even ver verwijderd zijn van deze drempel.

4.4. WONEN: WOONONZEKERHEID VERGROOT

Sociaal wonen

Hoewel er dit jaar extra middelen werden vrijgemaakt voor zowel sociale huurwoningen (200 miljoen €), als SVK-woningen (10 miljoen €), blijven we nog heel ver verwijderd van het Decenniumdoel van 75000 sociale huurwoningen. De cijfers tonen maar een beperkte groei t.o.v. de vorige Armoedebaarometer. Het groeipad van het grond- en pandendecreet komt bovendien opnieuw onder druk te staan door de plannen van de Vlaamse Regering om een aantal steden en

gemeenten vrij te stellen van de oorspronkelijk voorziene inhaalbeweging.

We beseffen dat er reeds een groot deel van het Vlaams budget naar sociale woningbouw gaat. We herhalen dan ook ons pleidooi om de Woonbonus te heroriënteren richting de (sociale en private) huurmarkt.

Daarnaast dreigen een aantal beleidsinitiatieven de woonzeekerheid in de sociale huisvesting uit te

hollen. We denken hierbij aan het invoeren van tijdelijke contracten en de taalkennisvereiste. Hoewel de taalkennisvereiste op zich geen reden tot opzeg kan zijn, vrezen we dat herhaaldelijke administratieve geldboetes sociale huurders mogelijk toch in betaalbaarheidsproblemen kunnen storten.

Privaat wonen

De cijfers bevestigen ook dit jaar de grote betaalbaarheidsproblemen op het onderste segment van de private huurmarkt. In de 'conceptnota Private Huur' van de Vlaamse Regering wordt deze problematiek onderkend, en een aantal acties geformuleerd om hieraan tegemoet te komen. Zo wil men o.a. werk maken van een kader voor 'geconventioneerd huren', en wordt een onderzoek naar een meer veralgemeende huursubsidie in het vooruitzicht gesteld.

Ook op het vlak van de toegankelijkheid van de private huurmarkt worden enkele acties geformuleerd. Er is sprake van een actieplan 'Vlaams antidiscriminatiebeleid op de private huurmarkt', en men gaat het systeem van proefhuren verkennen.

We hopen op een snelle en grondige uitvoering van deze acties, waarbij we blijven pleiten voor een substantiële huursubsidie voor alle huurders die na betaling van de huur onvoldoende overhouden om een menswaardig leven te leiden. We verwachten ook voldoende sanctionerende maatregelen in het geval van discriminatie, wat verder gaat dan de vooropgezette zelfregulering van de sector.

Energie en woningkwaliteit

In de conceptnota energiearmoede-programma vinden we enkele acties die erop gericht zijn de (energetische) woonkwaliteit in de onderste segmenten van de woonmarkt te verbeteren. We verwijzen in het bijzonder naar de bijkomende programma's voor spouwmuurisolatie en hoogrendementsbeglazing in private huurwoningen, de oprichting van een rollend fonds voor renovatiesubsidie, en het bevorderen van

wijkrenovaties. Hoewel we tevreden zijn met deze positieve intenties van de Vlaamse Regering moeten we toch wijzen op een te beperkt budget en onvoldoende linken met het woonbeleid. De strijd tegen energiearmoede kan niet zonder een degelijk en flankerend woonbeleid.

Bovendien: de stijging van de energie-factuur door het optrekken en invoeren van heffingen en belastingen hebben een grote impact op mensen in armoede. Hoewel er vaak gesproken wordt van sociale correcties en armoedetoetsen hebben we hier nog niet veel van gemerkt.

Alternatieve woonvormen

De laatste jaren begint het beleid meer aandacht te besteden aan de kansen en mogelijkheden van alternatieve woonvormen (CLT, cohousing ...) als onderdeel van het sociaal woonbeleid. De recente plannen om een 'proefomgeving voor experimentele woonvormen' in het leven te roepen zijn daar een voorbeeld van. Ook hier kunnen we spreken van een positieve intentie, maar willen we toch aandringen op een grotere aandacht voor maatschappelijk kwetsbare groepen, wat zich moet vertalen in de nodige linken met het beleidsdomein welzijn én met de sociale zekerheid (problematiek van uitkeringen bij samenwonen)

Dak- en thuislozen

In het VAPA wordt gesproken van een globale aanpak van dak- en thuisloosheid. Momenteel loopt er een gemengde werkgroep om hier concrete invulling aan te geven. We pleiten hierbij voor een doortastende aanpak (met voldoende middelen) die daadwerkelijk leidt tot een substantiële verlaging van het aantal dak- en thuislozen in Vlaanderen.

We zijn in ieder geval tevreden met de mogelijkheid om winteropvang te realiseren in leegstaande sociale woningen. We hopen dat de lokale besturen hiermee op een goede manier aan de slag kunnen en zullen gaan.

4.5. ONDERWIJS: VOORZICHTIGE VOORUITGANG

Sinds 2013 is er een daling in de ongekwalificeerde uitstroom uit het onderwijs. Hoewel 7% van de leerlingen nog steeds het onderwijs verlaat zonder diploma, is dit één van de weinige domeinen in de Armoedebaremeter waar we vooruitgang vaststellen. Deze daling is significant en persistent. De andere indicatoren over schoolse achterstand, zoals de schoolse vertraging, vertonen dezelfde evolutie. Goed nieuws dus.

Spijtig genoeg moeten we voorbehoud maken. Regionaal zijn de verschillen nog erg groot. In de centrumsteden en zeker de grootsteden slagen we er niet in om dezelfde resultaten te halen. Zowel sociaaleconomische als etnisch-culturele verschillen worden nog niet genoeg overbrugd.

Het voorbije jaar kwam er goed en slecht nieuws vanuit het beleid. Het goede nieuws is dat er vooruitgang wordt geboekt in de automatisering van de studietoelagen én dat via het project 'Kleine kinderen, grote kansen' lerarenopleidingen van kleuteronderwijs meer kunnen werken rond armoede en diversiteit. Later zou dit verder moeten doorgezet worden in alle lerarenopleidingen.

Het slechte nieuws zit in de stilstand. De hervorming van het secundair onderwijs is verre van de grote structurele hervorming die ooit aangekondigd werd. De krachten die vooral niet veel wilden veranderen (want de beste leerlingen doen het goed), hebben hun slag grotendeels thuis gehaald. Er moeten nog verdere concrete invullingen komen, maar de grote veranderingen, zoals het uitstellen van de studiekeuze, het beperken van het aantal richtingen en de gemeenschappelijke basis, gaat veel minder ver

dan gehoopt. Het is onduidelijk of er een herwaardering van het BSO en TSO zal zijn. De dynamieken die ontstaan rond het STEM-onderwijs geven de indruk dat vooral sterkere leerlingen in ASO hiervan zullen kunnen profiteren, wat de industrie ook vraagt.

De vraag naar een maximumfactuur in het secundair onderwijs blijft luid klinken. De minister heeft hiervoor een eerste stap gezet met een studie om de kostprijs van de verschillende studierichtingen in verschillende scholen te laten berekenen. Een noodzakelijke stap, doch ook met het gevaar dat van uitstel afstel komt. De minister moet niet treuzelen met het vrijmaken van de nodige middelen en het op poten zetten van de maximumfactuur. Zeker in de eerste graad moet die er snel komen.

De noden in het onderwijs blijven groot: schoolgebouwen, vorming en opleiding, studieoriëntatie, structuurhervormingen, kostprijsbeperking en –regulering, doorstroming naar het hoger onderwijs ... Dat zorgt ervoor dat het beleid keuzes moet maken. We stellen vast dat dit ook gebeurt voor wat betreft opleiding en vorming en schoolgebouwen, waar de grote werven in de steden liggen. Voor de grote structuurhervormingen en de kostprijsbeperking, lukt dit veel minder. De politieke verschillen zorgen daar voor een beleid dat eerder kiest voor de grootste gemene deler, dan voor gedurfde keuzes die de meest kwetsbare groepen vooruit helpen.

Over het algemeen is het beleid geslaagd, maar op die cruciale punten wachten zware herexamens.

4.6. SAMENLEVEN: TEKORT AAN BUDGETTEN

Verschillende drempels maken het gezinnen in armoede moeilijk om aan de samenleving te participeren. Nochtans draagt deelname tot cultuur, jeugdwerk en sport bij aan identiteitsbeleving, individuele ontplooiing en weerbaarheid.

Eind 2013 keurde de Vlaamse Regering de stapsgewijze uitrol van de UiTPAS in Vlaanderen goed. Concreet werd beslist dat een implementatie van de UiTPAS in de steden Gent en Oostende en in de regio's Kortrijk en Turnhout in de loop van 2014 zou worden voorbereid. De Vlaamse Gemeenschapscommissie heeft vanaf begin februari de Cultuur-waardebon vervangen door een Brusselse variant van de UiTPAS, de PasPartoe.

Vanaf 2015 wordt 2-jaarlijks een algemene projectoproep gelanceerd voor nieuwe regio's die in het UiTPASproject willen stappen. Een jaarlijkse beoordelingsprocedure bepaalt welke steden, gemeenten of regio's tijdens de opstart- en implementatiefase gratis ondersteuning krijgen van CultuurNet. CultuurNet heeft hiervoor een beoordelingscommissie opgericht, die een gemotiveerd advies aan de Raad van Bestuur van CultuurNet formuleert, die op haar beurt de eindbeslissing neemt en de volgorde van de uitrol bepaalt. Eind 2014 waren in deze regio's samen 26.568 UiTPASHouders, waarvan 12.981 aan kansentarief.

Binnen het participatiedecreet worden een aantal specifieke maatregelen gesubsidieerd mbt vrijetijdsparticipatie van mensen in armoede:

- Expertisevereniging het Netwerk tegen Armoede zorgt voor beleidsbeïnvloeding, vorming en sensibilisatie van vrijetijds-aanbieders en (project)ondersteuning van verenigingen waar armen het woord nemen mbt vrije tijd.
- Participatie-instelling Demos zet in op praktijkondersteuning en kennisdeling mbt vernieuwing en verdieping van vrijetijdsparticipatie van kansengroepen.

- Cultuurnet Vlaanderen wordt gesubsidieerd om het UiTPASproject te ondersteunen en uit te rollen.

- Lokale Netwerken vrijetijdsparticipatie van mensen in armoede ondersteunen een lokaal systeem voor vrijetijds-participatie. In 2014 waren er 79 gemeenten met een lokaal netwerk, goed voor 1075339 euro trekkingsrechten.

- Participatieprojecten kansengroepen leidt kansengroepen toe naar een cultuur- jeugd- of sportaanbod. In 2014 werden 14 projecten goedgekeurd, goed voor 299350 euro (voor alle kansengroepen, niet enkel voor mensen in armoede) en liepen er nog 8 meerjarige projecten

Het Fonds vrijetijdsparticipatie (deel-werking van Demos) zorgt voor een financiële tegemoetkoming van 80 pct voor zelf te kiezen vrijetijdsaanbod uit gemeenten zonder lokaal netwerk vrijetijds-participatie, of voor een bovenlokaal aanbod voor alle gemeenten (via lidorganisaties van het Fonds). In 2014 maakten 696 sociale organisaties gebruik van het aanbod van het Fonds, 77 meer dan het jaar daarvoor. In 2014 werden 12335 participanten bereikt, waarvan 10934 in armoede. Dit zijn bijna 10.000 mensen in armoede minder dan in 2013! Deze daling is grotendeels te verklaren door een beperkter budget van het Fonds en een stijging van individuele participaties en kampen en lidmaatschappen (bv sportclubs), waardoor het budget halverwege het werkjaar al was uitgeput en de aanvragen moesten worden stopgezet.

Het Steunpunt Vakantieparticipatie biedt een aanbod vakantie en daguitstappen aan met financiële korting (door de aanbieder gegeven). In 2014 bereikte het steunpunt 123101 vakantiegangers. Dit aantal stijgt elk jaar.

Federaal krijgen OCMW's middelen voor 'participatie en sociale activering' van hun cliënten (eerder culturele, sportieve en sociale participatie). De toekenning van deze middelen is echter elk jaar onzeker en er wordt regelmatig op bespaard. Zo

wordt het voor OCMW's moeilijk om een duurzaam participatiebeleid uit te bouwen.

Pleidooi mbt deze maatregelen:

- Binnen alle werklijnen mbt vrijetijdsparticipatie van kansengroepen, zien we een tendens naar digitalisering en individuele participatie. Dit is een logische evolutie, maar indien niet blijvend geïnvesteerd wordt in toeleiding en basiswerkingen waar mensen in armoede elkaar kunnen ontmoeten en helpen, zal de kwetsbaarste groep hier de dupe van worden. De budgetten zijn beperkt en de doelgroep wordt steeds groter.

- Het Fonds vrijetijdsparticipatie en de lokale netwerken vrijetijdsparticipatie zijn complementair. Dit betekent dat alle trekkingsrechten die worden toegekend aan gemeenten, worden afgetrokken van het werkingsbudget van het Fonds. We zien echter de vraag blijvend stijgen, zowel naar bovenlokaal als lokaal aanbod.

- Basiswerkingen en vrijblijvende ontmoetingsplaatsen voor mensen staan lokaal sterk onder druk wegens besparing, instrumentalisering, tendering. Hierdoor worden de zwakste doelgroepen niet meer bereikt.

5. DE INDICATOREN VAN DE ARMOEDEBAROMETER

5.1. OPZET VAN DE ARMOEDEBAROMETER

De armoedebaarometer wordt jaarlijks opgevolgd. Bij de selectie van de indicatoren wordt rekening gehouden met de frequentie waarop de data voor een indicator beschikbaar zijn. Daardoor kunnen we tendensen en evoluties nauw opvolgen. Toch worden niet alle indicatoren jaarlijks vernieuwd.

Een groot deel van de indicatoren is afkomstig uit grootschalige enquêtes bij een representatief deel van de bevolking. De resultaten kunnen, binnen een zekere foutenmarge, naar de gehele bevolking veralgemeend worden. Hoe kleiner de steekproef, hoe groter de foutenmarge bij een veralgemening. Dit is belangrijk om in het achterhoofd te houden, zeker bij een selectie van subgroepen, zoals leeftijdscategorieën.

De Armoedebaarometer baseert zich op verschillende bronnen. Een van de belangrijkste bronnen is de EU-SILC-enquête. Deze wordt aangeleverd door de FOD Economie. Sinds 2012 worden deze gegevens enkel nog voor België aangeleverd. Vanaf dan heeft de Studiedienst van de Vlaamse regering de regionale cijfers aangeleverd. Een Vlaamse armoedemonitor is zo sinds 2011 de bron voor heel wat gegevens rond armoede.

Zowel de brongegevens (EU-SILC) als de verzameling in de Vlaamse armoedemonitor zijn onderhevig aan heel wat wijzigingen. Dit veroorzaakt breuken in lange tijdsreeksen zoals de Armoedebaarometer.

Wie de Armoedebaarometer gedurende de verschillende jaren opvolgt zal dan ook zien hoe sommige indicatoren gewijzigd zijn, verdwenen zijn of aangepast zijn. Dit verandert niets aan de doelen; de berekeningswijze, hoe ver we staan van de doelen, wordt wel aangepast.

De eerste Armoedebaarometers (tot 2011) gaven informatie over gezinnen onder en boven de armoedegrens. Vandaag is dit niet meer mogelijk.

De EU-SILC spreekt nu over inkomenskwintielen in de plaats van onder en boven de armoedegrens. Hoewel beiden niet absoluut overeenstemmen, kunnen we aannemen dat gezinnen in het laagste inkomenskwintiel vatbaarder zijn voor het risico op armoede of dat ze onder de armoedegrens leven. In de tabellen geven we ook het cijfer voor gezinnen in het tweede inkomenskwintiel. Hiermee verbreden we onze scope: een vergelijking met het eerste inkomenskwintiel kan bijkomende informatie geven.

Omwille van deze wijzigingen is een vergelijking tussen de data van de verschillende Armoedebaarometers niet meer mogelijk. Om de trends en evoluties te kunnen weergeven zijn in deze Armoedebaarometer de data gelijk gezet voor alle jaren.

De cijfers geven tendensen en evoluties weer, deze worden duidelijker naarmate men een langere tijdsreeks kan vergelijken. Indicatoren werden dan ook zo gekozen dat ze een tijdsreeks kunnen duiden.

Bepaalde kwetsbare bevolkingsgroepen zijn niet of nauwelijks vertegenwoordigd in de gegevens voor de Armoedebaarometers. We denken hierbij niet alleen aan personen die in collectieve huishoudens leven, mensen zonder papieren, daklozen, etnisch-culturele minderheden, maar ook aan jonge kinderen.

Waar mogelijk hebben we telkens gepoogd onderscheid te maken tussen mensen geboren buiten de EU en binnen de EU. Deze grove onderscheiding geeft indicaties over mensen met een migratiegeschiedenis. Maar, we hebben geen indicaties over mensen geboren binnen de EU maar met een migratiegeschiedenis. Indicaties over 2^e, 3^e en 4^e generaties zijn moeilijk te vinden.

De Vlaamse migratie- en integratie-monitor⁹ verzamelt tweejaarlijks alle data met betrekking

tot mensen met een migratiegeschiedenis. Deze bijkomende bron wordt waar mogelijk gebruikt om de data over mensen met een migratiegeschiedenis te verfijnen.

De Armoedebaarometer toont elke keer opnieuw hoe belangrijk het is om op een degelijke, betrouwbare en langdurige wijze armoede in al zijn aspecten te monitoren. Beleid kan enkel beter worden op basis van degelijk onderzoek.

In wat volgt bespreken we de indicatoren die we opnemen in de Armoedebaarometer. De eerste, overkoepelende indicator die aan bod komt, is een multidimensionale indicator om armoede bij kinderen te meten. Kind en Gezin berekent jaarlijks hoeveel procent kinderen in een kansarm gezin geboren worden. “Kansarmoede wordt hierbij gedefinieerd als een duurzame toestand waarbij mensen beknut worden in hun kansen om voldoende deel te nemen aan maatschappelijk hooggewaardeerde goederen, zoals onderwijs, arbeid en huisvesting. Uit deze definitie worden 6 criteria afgeleid waarmee wordt nagegaan of een kind leeft in kansarmoede. Het gaat om het maandinkomen van het gezin, de opleiding van de ouders, het stimulatie-niveau van de kinderen, de arbeidssituatie van de ouders, de huisvesting en de gezondheid. Wanneer een gezin zwak scoort op 3 of meer criteria, spreken we over kinderen in kansarmoede.

Om de evolutie van kansarmoede bij zeer jonge kinderen op te volgen wordt per jaar de kansarmoede-index berekend. De kansarmoede-index voor het Vlaamse Gewest voor jaar X wordt als volgt berekend: het aantal kinderen geboren in jaar X, X-1 en X-2 in een gezin in kansarmoede en dat woont in het Vlaamse Gewest op 31 december van het jaar X, gedeeld door het totaal aantal kinderen geboren in die 3 jaar en dat woont in het Vlaamse Gewest op 31 december van het jaar X (in percentage).¹⁰

Naast deze algemene indicator maken we voor de eerste keer gebruik van de indicator die welvaart in Vlaanderen meet. Hiervoor maken we gebruik van het Bruto Binnenlands Product per inwoner. Het bruto binnenlands product (BBP) van een land of van een regio is de marktwaarde van alle goederen en diensten die er op één jaar tijd worden geproduceerd. Het is een veel gebruikte maatstaf voor de welvaartscreatie van een land of regio. Voor België worden het BBP aangeleverd door de FOD Economie. Voor Vlaanderen worden deze cijfers geleverd door de Studiedienst Vlaamse regering.¹¹ Deze indicator is onderhevig aan heel wat kritiek omdat het alle activiteiten, ook deze die niet gunstig zijn voor het welzijn van de bevolking, meet. Deze indicator wordt echter door alle landen gebruikt en is dus voor onze doelstelling, met name het meten van de theoretische welvaart, zinvol.

5.2. GEZONDHEID

Armoede en slechte gezondheid beïnvloeden elkaar. Enerzijds zorgt een lagere sociaaleconomische status voor hogere gezondheidsrisico's zoals ongezonde voeding. Anderzijds krijgen mensen met een slechtere gezondheid minder kans om een afdoend inkomen te verwerven en hebben ze hoge(re) medische uitgaven. Arm maakt ziek, maar ziek maakt ook arm.

De eerste indicator is de subjectieve evaluatie van de eigen gezondheid (indicator G1). Volgens het Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid is dit één van de beste indicatoren om de

gezondheidstoestand op individueel en maatschappelijk niveau weer te geven. Deze indicator toont hoe mensen zelf hun gezondheid ervaren. Informatie hierover is te vinden in de EU-SILC-enquête en de Gezondheidsenquêtes. Aangezien de Gezondheidsenquêtes slechts vierjaarlijks uitgevoerd worden, gebruiken wij de cijfers van de jaarlijkse EU-SILC-gegevens. We vergelijken het subjectieve gezondheidsgevoel van iedereen (totaal) met mensen met een inkomen onder 1^e en 2^e inkomenskwaartiel, en geboren in en buiten EU. Bij deze indicator moeten we wel een kanttekening maken: mensen met een hogere opleiding of een hoog inkomen stellen, in

vergelijking met mensen met een laag inkomen of opleiding, dikwijls hogere eisen vooraleer ze vinden dat ze zich 'in goede gezondheid' bevinden. De feitelijke verschillen zouden nog groter zijn dan de cijfers aangeven.

Ook de levensverwachting is ongelijk verdeeld, soms al vóór de geboorte. Indicator G2 geeft het aantal verwachte levensjaren in goede gezondheid naar opleidingsniveau en geslacht weer op 25-jarige leeftijd. De verschillen in levensverwachting in goede gezondheid zijn een erg duidelijk signaal van de gezondheidsongelijkheid tussen arm en rijk.

De betaalbaarheid van de gezondheidszorgen is een belangrijke indicator om de ongelijke toegang

tot de gezondheidszorg aan te tonen. Het percentage mensen dat gezondheidszorgen moet uitstellen omwille van financiële redenen (zie indicator G3), weerspiegelt de kloof tussen mensen. Deze indirecte indicator geeft een beeld weer van de mate waarin de gezondheidskosten doorwegen op het gezinsbudget voor de lagere inkomensgroepen en mensen met een migratiegeschiedenis. De vijfjaarlijkse gezondheidsenquête (G4) vervolledigt het beeld. De vergelijking tussen de EU-SILC resultaten en de gezondheidsenquête bevestigt de kloof tussen de verschillende groepen. Ondanks alle acties inzake betaalbaarheid blijft de kloof vergroten.

5.3. ARBEID

Werk hebben is nog altijd het belangrijkste voor een gezin om uit de financiële armoede te blijven. De federale en Vlaamse armoedeplannen maken dan ook van jobs dé hefboom om uit armoede te komen. Arbeid is inderdaad erg bepalend voor het armoederisico van gezinnen en kinderen. Maar er is meer. De vraag naar "waardig werk" is meer dan ook bepalend. Bovendien is de toegang tot "waardig werk" zeer ongelijk. De discriminatie op de arbeidsmarkt is immers bijzonder hoog (Minderhedenforum).

Uit een onderzoek van Schockaert & Nicaise (2010) blijkt dat werkloosheid op de sociale mobiliteit een ander effect heeft voor volwassenen dan voor kinderen. Kinderen die opgroeien in een werkloos huishouden ontsnappen moeilijker aan langdurige armoede dan de gemiddelde volwassene. Arbeid is dus erg bepalend voor het armoederisico van kinderen. In de eerste indicator kijken we naar het percentage kinderen en volwassenen dat leeft in een huishouden zonder inkomen. Het Steunpunt WSE levert hiervoor de nodige data.

Ongelijke kansen op de arbeidsmarkt zorgen voor een ongelijke spreiding van het armoederisico. Bovendien zijn de effecten van de crisis ook ongelijk verdeeld en krijgen bepaalde groepen de hardste klappen. Daarom is het nodig om aandacht te besteden aan de verschillende kansengroepen

(indicator A2) die we minder dan gemiddeld op de arbeidsmarkt vinden. De laaggeschoolden (maximum diploma lager secundair onderwijs) vormen één van deze kansengroepen. Er zijn verschillende redenen waarom laaggeschoolden niet aan een job geraken of in de werkloosheid belanden. De evolutie naar een diensten- en kenniseconomie, de toenemende globalisering en technologische ontwikkeling doet de vraag toenemen naar hoger opgeleiden. Bovendien wordt de positie van laaggeschoolden op de arbeidsmarkt bemoeilijkt door het ongunstige arbeidersstatuut waarin vele laaggeschoolden terecht komen zoals korte opzegtermijnen of lagere ontslagvergoedingen. Ook komen de laaggeschoolden vaak in de meer conjunctuurgevoelige sectoren terecht. De 50-plussers zijn een tweede kansengroep die minder aanwezig zijn op de arbeidsmarkt. Zij treden – al dan niet gedwongen – vervroegd uit via bijvoorbeeld brugpensioen. Onder druk van de vergrijzing probeert men de laatste jaren ouderen langer aan het werk te houden. Dat kan de toekomstige werkloosheidscijfers beïnvloeden. Deze evolutie verdient opvolging want als 50-plussers in de werkloosheid belanden, is het zeer moeilijk om er nog uit te geraken. Ook jongeren verdienen onze aandacht. Werkloosheid op jonge leeftijd kan een negatieve invloed uitoefenen op de verdere loopbaan.

Mensen met een migratiegeschiedenis hebben het bijzonder moeilijk op de arbeidsmarkt. Discriminatie is een belangrijke oorzaak. Maar de kennis van de Nederlandse taal, het lage onderwijsniveau (zie verder bij onderwijs) zijn eveneens redenen.

Een van de oorzaken van de jeugdwerkloosheid is de moeizame aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt. Deze overgang loopt in het bijzonder moeilijk voor enkele subgroepen: we vergelijken hier jongeren met een BUSO-opleiding met de totale schoolgroep. De evolutie van het aantal schoolverlaters dat na één jaar nog naar werk zoekt (indicator A3), is dan ook een belangrijke indicator.

Langdurige werkloosheid (indicator A4) is een belangrijke oorzaak van inkomens-armoede.

Naarmate men langer gedwongen wordt om rond te komen met een beperkt inkomen zoals met een werkloosheidsvergoeding, geraken eventuele financiële reserves op. Toch moeten duurzame consumptiegoederen (koelkast, wasmachine) ooit vervangen worden en duikt uitsluiting ook op andere, niet-materiële levensdomeinen op. Naarmate men langer werkloos is, neemt de kans om weer werk te vinden, verder af. Op termijn gaan ook ervaring, vaardigheden en attitudes verloren en werkgevers interpreteren langdurige werkloosheid vaak als een gebrek aan motivatie.

Meestal biedt een job bescherming tegen armoede. Dit volstaat niet altijd. Armoede bij werkenden (indicator A5) komt voor bij huishoudens met slechts één kostwinner en met verschillende afhankelijke gezinsleden, bij mensen met terugkerende werkloosheid en/of bij werkenden in laagbetaalde of niet voltijdse jobs.

De werkzaamheidsgraad verhogen is één van de Europese doelstellingen¹². We bekijken deze indicator voor jongeren, ouderen, laag- en hogeschoolden en niet-EU-burgers. Deze laatste cijfers krijgen we van het Minderhedenforum.

De overheid creëert jobs voor mensen die moeilijk een plaats vinden op de reguliere arbeidsmarkt. De tewerkstelling in de sociale economie is een indicator van de overheidsinspanningen op dit gebied.

Toegang tot betaalbare, kwaliteitsvolle kinderopvang vormt voor moeders een van de grootste hindernissen om (weer) aan de slag te kunnen. De Gemeentelijke Kindrapporten van Kind en Gezin geven het aantal plaatsen per 100 kinderen weer in de 'erkende' kinderopvang. Kinderopvang heeft behalve een werkgelegenheidseffect ook een pedagogische en sociale functie: het stimuleert de fysieke, psychische en sociale ontwikkeling van kinderen. Kinderopvang ondersteunt de integratie van kansengroepen: de (alleenstaande) ouder is in staat een opleiding te volgen, te solliciteren, andere ouders te leren kennen en/of even tot rust te komen. Bovendien blijkt uit onderzoek dat cognitieve competenties al voor de schoolplichtige leeftijd verworven worden en dat de lagere socio-economische klassen minder gebruik maken van de kinderopvangvoorzieningen. Het gebruik van opvang naar kansengroepen en gezinssituatie wordt in een recent onderzoek van de Vrouwenraad weergegeven.

5.4. INKOMEN

Een persoon heeft een verhoogd armoederisico wanneer het equivalent netto inkomen lager ligt dan 60% van het nationaal mediaan equivalent inkomen. Men berekent alle inkomens in België, men rangschikt deze van laag naar hoog en de mediaan is het middelste inkomen. Het algemeen armoedecijfer (indicator I1) geeft het armoederisico weer voor de bevolking van Vlaanderen. Indicator I1k geeft het armoederisico weer voor kinderen onder 18 jaar in Vlaanderen.

In Vlaanderen bedraagt het armoederisicopercentage 11%. Dat is het percentage Vlamingen dat een inkomen heeft onder de Belgische armoedegrens. Het bedrag van de inkomens-armoedegrens (60% van het mediaan gestandaardiseerde huishoudinkomen) ligt hoger in Vlaanderen dan in België door de hogere inkomens. De armoedegrens in Vlaanderen ligt dus hoger. Als men een hogere grens gebruikt dan vallen er ook meer mensen onder deze grens. De Studiedienst van de Vlaamse Regering past in zijn armoedemonitor de Vlaamse armoedegrens niet meer toe!

De definitie van armoede wordt hier wel enkel tot het inkomen beperkt. Maar andere aspecten spelen ook een rol en bovendien houdt men geen rekening met spaargelden, beleggingen, schenkingen, erfenissen of andere inkomensbronnen. Uit metingen van de EU-SILC-enquête blijkt duidelijk dat bepaalde kansengroepen (zie indicator I1) een hoger dan gemiddeld armoederisico hebben. Het is dan ook aangewezen om het armoede-risicopercentage van deze kansengroepen (alleenstaanden, eenoudergezinnen, niet EU-burgers en ouderen) op te volgen.

De vraag over subjectieve armoede in de EU-SILC-enquête (indicator I2) geeft aan in welke mate mensen inkomens-armoede ook echt als armoede ervaren. Men peilt naar de mate waarin mensen zelf vinden dat ze met hun huidige inkomen al dan niet gemakkelijk rondkomen. Aangezien de EU-SILC-enquête geen kinderen onder de 15 jaar

bevraagt, selecteren we het percentage min 18-jarigen.

Deze kinderen leven in een gezin waar men niet makkelijk rondkomt met het huidige inkomen (indicator I2k).

Een andere tekortkoming bij het meten van het beschikbare inkomen is dat men niet weet hoelang mensen al onder de inkomensgrens leven. Een tijdelijk inkomensstekort vertaalt zich niet altijd onmiddellijk in een achteruitgang van de levensomstandigheden. Daarom is het noodzakelijk om in de Armoede-barometer een indicator op te nemen met betrekking tot langdurige armoede (indicator I6).

Een andere manier om te meten of een inkomen onder de armoedegrens al dan niet problematisch is, is onderzoeken of personen in de praktijk beperkte financiële middelen hebben. Indicatoren hierover zijn opgenomen in de jaarlijkse EU-SILC-enquête (indicator I3). We bekijken hoeveel kinderen leven in een huishouden dat aangeeft geen onverwachte aankopen, groter dan 1000 euro, te kunnen doen (indicator I3).

Te lage inkomsten en te hoge uitgaven leiden op termijn tot problematische schuldenlast (indicator I4). Overmatige schuldenlast leidt vaak tot sociale uitsluiting op verschillende gebieden. Dit kan het gevolg zijn van life events zoals werkloosheid, ziekte of scheiding, maar ook door wanbeheer of overmatige consumptie. Het is dus aangewezen om hierover een indicator op te nemen in de Armoedebarometer.

Een laatste (en nieuwe) indicator betreft de hoogte van de uitkeringen versus de armoederisico-drempel (60 pct van mediaan inkomen). We bekijken het leefloon, de inkomensgarantie, de werkloosheidsvergoeding en het pensioen. Deze indicator maakt duidelijk dat mensen met een uitkering al dan niet leven in armoede. De noodzakelijke strijd voor het verhogen van de uitkeringen wordt door deze indicator bevestigd.

5.5. WONEN

Wonen hangt nauw samen met andere dimensies van armoede. Gezinnen in armoede hebben weinig of geen keuze in hun huisvesting, en komen vaak terecht in ongezonde en/of onveilige woonomgevingen. We weten dat er een scherpe en toenemende tegenstelling heerst tussen de eigendomsmarkt en de huurmarkt. De laatste woonsurvey toont scherp aan dat de grootste problemen zich situeren op de private huurmarkt, waar de inkomensarmen vaak noodgedwongen terechtkomen omdat de aankoop van een eigen woning te hoog gegrepen is. De armoedecijfers van private huurders liggen dan ook fors hoger dan bij eigenaars.

Armoedebestrijding moet zich daarom in eerste instantie op de private huurdersmarkt richten.

Algemene cijfers over de omvang en kwaliteit van de private huurmarkt zijn echter nauwelijks beschikbaar. De gegevens van de Woonsurvey (zie indicator W2) worden gebruikt om het aantal private huurwoningen in Vlaanderen te meten. Echter, het gaat hier om een extrapolatie van een ruime steekproef en bijgevolg is er een foutenmarge.

Indicator W1 biedt een zicht op het aantal sociale huurwoningen in Vlaanderen. Dit cijfer is jaarlijks beschikbaar. Deze indicator verheldert slechts gedeeltelijk de rol van de sociale huisvestingsmaatschappijen. Uit het vervolgonderzoek op de woonsurvey van 2013 blijkt dat 47% van de private huurders voldoet aan de wettelijke voorwaarden om in aanmerking te komen voor een sociale huurwoning. Vele gezinnen belanden bijgevolg op de wachtlijsten. In welke mate de sociale huurmarkt deze mensen verder kan helpen, merken we aan het aantal personen op een wachtlijst voor een sociale huurwoning (W3).

Sinds deze Armoedebareometer hebben we de gegevens van de Sociale Verhuurkantoren mee opgenomen. Een SVK-woning is een vorm van gesocialiseerde private huurwoning en hoort tijdelijk tot het sociale patrimonium. De Vlaamse regering wil bijkomend inzetten op SVK-woningen.

Het aantal is echter nog bijzonder laag en hun wachtlijsten zijn ook bijzonder hoog. Aangezien hun wachtlijst ook mensen bevat die zich hebben ingeschreven op een sociale huurwoning, kunnen de beide wachtlijsten niet samen geteld worden. Beiden geven wel het beeld van de nood aan sociale woningen.

Huishoudens met een laag inkomen zijn genoodzaakt een groter deel van hun inkomen aan huisvesting te besteden dan diegenen met een hoger inkomen. Deze wetmatigheid, de zogenaamde 'Wet van Schwalbe', stelt dat hoe armer iemand is, hoe groter het relatieve gedeelte van zijn inkomen aan huisvesting wordt gependeed (De Decker & Van Dam, 2005). Inspanningen om het inkomen van mensen in armoede te verhogen, worden teniet gedaan door stijgende woonkosten. De Decker en Van Dam (2005) merken dan ook terecht op dat een efficiënt armoede- en tewerkstellingsbeleid oog moet hebben voor de woningmarkt. De woonquote, het aandeel van het netto huishoudinkomen dat maandelijks aan wonen wordt uitgegeven, nam de voorbije jaren stelselmatig toe. Zo steeg de gemiddelde woonquote voor private huurders tussen 2005 en 2013 met bijna 17 pct. De woonquote voor eigenaars en huurders is dan ook een belangrijke indicator (W4) over hoe zwaar de woonkosten doorwegen op het gezinsbudget. Informatie over de woonquote is terug te vinden in de woonsurvey. Voor de nulmeting van de Armoedebareometer baseerden we ons op de resultaten van de Woonsurvey 2005.

De betaalbaarheid van wonen kunnen we ook subjectief benaderen. Indicator W5 peilt naar de mate waarin de totale woonkosten al dan niet een zware last vormen. Verder voegen we ook indicator W6 toe die de betaalbaarheid van elektriciteit en aardgas aangeeft. Indicator W8 mbt waterarmoede is eveneens nieuw. Er wordt weergegeven hoeveel huishoudens in Vlaanderen klant zijn van een sociale leverancier voor elektriciteit en aardgas. Indien huishoudens na een herinneringsbrief en een ingebrekestelling hun factuur niet (kunnen) betalen, wordt het contract

door de commerciële leverancier opgezegd. Als de klant bij geen andere commerciële leverancier terecht kan, wordt hij bediend door de sociale leverancier.

Bijna alle klanten van sociale leveranciers hadden dus betalingsproblemen met hun elektriciteits- en gasrekening.

De betaalbaarheid van water is pas recent op de agenda gekomen. Hier kijken we naar het aantal afbetalingsplannen die aangevraagd werden en naar het aantal dossiers die naar het Lokaal Advies Comité zijn gestuurd.

Indicator W7 geeft weer welk aandeel van de bevolking leeft in een woning van ontoereikende kwaliteit of met een gebrek aan comfort. Nogmaals willen we hier vermelden dat de data van de EU-SILC op een steekproef gebaseerd zijn en niet op de hele populatie. Ook hier is de woonsurvey van 2013 een goede indicator.

Verder voegen we het aantal actieve budgetmeters voor elektriciteit en aardgas toe als aanvullende indicator voor de verwarmingskosten van een woning. De budgetmeters voor aardgas zijn pas in 2009 Ingevoerd (W6bis).

5.6. ONDERWIJS

Een goede opleiding is cruciaal om uit de armoede te blijven of te geraken. De sociaaleconomische status van personen wordt uitgedrukt in hun onderwijsniveau. Regelmatig wordt aangetoond dat hogeropgeleiden in een betere gezondheid verkeren, makkelijker een job kunnen vinden én houden, een hoger inkomen genereren, zich betere huisvesting kunnen permitteren en meer participeren aan cultuur. Onderwijs is dan ook van fundamenteel belang om de cirkel van vaak intergenerationele armoede te doorbreken.

Vlaanderen neemt sinds 2000 deel aan het PISA-onderzoek (Program for International Student Assessment). Dit onderzoek meet onder andere de geletterdheid van 15-jarigen. In het algemeen scoort Vlaanderen zeer goed in dit onderzoek,

Dat een slechte leef- en woonomgeving invloed heeft op de situatie van kinderen, staat buiten kijf. Slechte huisvesting weerspiegelt en verdiept de ontbering en draagt structureel bij aan armoede (Kinderrechtencommissariaat, 2010). Kinderen hebben nood aan een veilig en gezond huis: een thuis om op te groeien, huiswerk te maken en deel te nemen aan het gezinsleven.

De meeste indicatoren gelden alleen voor volwassenen. Voor kinderen zijn we genoodzaakt ons te baseren op de EU-SILC. Als enige indicator (W1k) nemen we het percentage min 18-jarigen. Zij wonen in een woning met een of meerdere gebreken. Deze kinderen groeien op in een huis waar het te donker is, met een lekkend dak, vochtige muren of vloer, rottend raamwerk of houtwerk, waar geen bad of douche of toilet in de woning aanwezig is en/of waar er minder dan één kamer per persoon is.

maar de algemene score verbergt grote onderlinge verschillen tussen de leerlingen.

Als indicator (O1) van de socio-economische verschillen inzake geletterdheid en wiskunde nemen we ook de verschillen in scores van leesvaardigheid en wiskunde op naargelang de herkomst van de leerlingen.

Twee of meer jaar achterstand oplopen in het secundair onderwijs, is vaak een aanduiding van een verkeerde oriëntatie en/of een gebrek aan motivatie. Dit eindigt vaak in een ongekwalificeerde uitstroom. Als indicator O2 nemen we het aandeel leerlingen op dat minstens twee jaar schoolse achterstand heeft in het lager en secundair onderwijs. Door deze achterstand zijn er elk schooljaar een flink aantal leerlingen dat de

schoolbanken verlaat zonder diploma. De kansen van deze jongeren op de arbeidsmarkt zijn beperkt: een groot deel van deze groep is één jaar na het beëindigen van de schoolloopbaan nog op zoek naar werk.

Armoedebestrijding betekent dus ook het terugdringen van deze ongekwalificeerde uitstroom (indicator O3). De evolutie van het aantal ongekwalificeerde uitstromers nemen we dan ook op als indicator voor de Armoede-barometer.

Het verhogen van de deelname aan levenslang leren (indicator O4) was één van de doelen van de Europese agenda. Op latere leeftijd kan men vaardigheden en competenties versterken wanneer ze op het einde van de schoolloopbaan onvoldoende zijn. Hooggeschoolden nemen vaker deel aan levenslang leren. Toch nemen we ook de cijfers van de deelname van laaggeschoolden en middengeschoolden als indicator op. Zo weten we in welke mate mensen de gevolgen van een opleiding die tekort schoot, nog (kunnen) corrigeren.

5.7. SAMENLEVEN

De aard en kwaliteit van sociale netwerken kunnen positief of negatief inwerken op de fysieke en mentale gezondheid en hebben een impact op de levensverwachting.

Zowel actieve als passieve participatie aan cultuur, jeugdwerk en sport kunnen een bijdrage leveren aan de overlevingsstrategieën van kinderen en gezinnen. Via participatie aan het maatschappelijke leven wordt bijgedragen aan identiteitsbeleving, individuele ontplooiing, en weerbaarheid.

Sedert het begin van de Armoede-barometer is de bevraging rond participatie stelselmatig gewijzigd. De indicatoren die we vandaag opnemen komen uit de EU-SILC en gaan over niet deelname aan sport, cultuur, verenigingen en internetgebruik en de mogelijkheid om op vakantie te gaan. Telkens kijken we naar verschillende doelgroepen.

6. OVERZICHT TABELLEN ARMOEDEBAROMETERS

WELVAART in Vlaanderen	NM 2008	AB 2009	AB 2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
Bruto Binnenlands Product per inwoner in euro	31135	32461	32129	30664	32696	33794	34314	34295	35170	Eurostat, HERMREG

KINDERARMOEDE	NM 2008	AB 2009	AB 2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
Het aandeel kinderen geboren in een kansarm gezin	-	-	-	8.2%	8.6%	9.75%	10,45%	11,19%	11,38%	Kind en Gezin
Het aandeel kinderen geboren in een kansarm gezin waarvan de moeder komt uit een niet EU-land							58.1%	58,5%	57,6%	

GEZONDHEID	NM 2008	AB 2009	AB 2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
G1: Subjectief gezondheidsgevoel: % mensen dat de eigen gezondheid als slecht tot zeer slecht ervaart	6%	5%	6%	7%	6%	7%	7%	7%	7%	EU-SILC
Totaal	13%	13%	13%	13%	13%	13%	13%	15%	18%	
Lid van gezin in laagste inkomenskwintiel	7%	7%	6%	9%	9%	11%	10%	8%	9%	
lid van gezin in 2e inkomenskwintiel	10%	10%	10%	12%	13%	15%	12%	14%	16%	

Middengespoold	4%	4%	5%	5%	4%	6%	5%	6%	6%
Hooggeschoold	2%	2%	2%	3%	3%	3%	3%	3%	3%
Geboren in EU	6%	5%	6%	7%	7%	7%	6%	7%	7%
Geboren buiten de EU	7%	10%	13%	19%	12%	10%	15%	15%	15%

G2: Levensverwachting in goede gezondheid: aantal jaren dat iemand naar verwachting nog gezond zal leven op de leeftijd van 25 jaar:	NM 2008 (1997, België)	AB 2009	AB 2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
Mannen										
Lager onderwijs	32,6 jaar				36,7 jaar					
Hoger onderwijs	43,5 jaar				46,3 jaar					
Vrouwen										
Lager onderwijs	34,7 jaar				36,3 jaar					
Hoger onderwijs	44,7 jaar				47,1 jaar					

Wetenschappelijk
Instituut
Volksgezondheid

G3: Betaalbaarheid: % personen dat gezondheidszorgen moet uitstellen om financiële redenen	NM 2008	AB 2009	AB 2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
Totaal	1,3%	1,2%	1,9%	1,7%	1,9%	4,0%	3,1%	3,6%	4,3%	EU-SILC
Lid van gezin in laagste inkomenskintiel	5%	4%	7%	6%	6%	10%	8%	10%	12%	
lid van gezin in 2e inkomenskintiel	1%	2%	2%	1%	2%	7%	5%	5%	6%	
Geboren in EU	1%	1%	2%	2%	1%	3%	3%	3%	4%	
Geboren buiten de EU	4%	5%	3%	6%	11%	11%	6%	15%	10%	

G4: Betaalbaarheid: % huishouden die gezondheidszorgen moeten uitstellen om financiële redenen	NM 2008	AB 2009	AB 2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
Totaal	13.6%							5,0%		Gezondheidsenquête België 2008 en 2013
Eenoudergezin	29.2%							11,4%		
Koppel met kinderen	11.2%							5,1%		
% laagste kwintiel	19.5%							12,1%		
% hoogste kwintiel	2.2%							1,0%		

ARBEID												
A1: % van de bevolking dat leeft in een huishouden zonder inkomen uit betaald werk	NM 2008	AB 2009	AB 2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron		
Percentage kinderen	6.5%	5.7%	5.9%	6.0%	5.9%	7.2%	6.4%	6.7%	6.6%			
Percentage volwassenen	9.2%	7.9%	7.9%	8.5%	8.3%	8.6%	8.6%	8.3%	8.6%			Streunpunt WSE

A2: Werkloosheidsgraad van kansengroepen												
Totaal	NM 2008	AB 2009	AB 2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron		
Laaggeschoolden	5.0%		3.9%	5.0%	5.2%	4.3%	4.6%	5.1%	5.1%			
Ouderen (50-64)	7.5%		6.0%	6.9%	8.0%	7.1%	7.1%	7.4%	7.7%			
Jongeren (-25)	4.8%		3.6%	3.9%	4.0%	3.4%	3.0%	3.4%	3.4%			Streunpunt WSE
Niet EU-burgers (nationaliteit)	12.5%		10.5%	15.7%	15.6%	12.7%	12.8%	16.6%	16.1%			
	24.4%	21.6%	23.3%	21.7%	25.0%	20.0%	24.4%	22.7%	22.0%			

A3: % schoolverlaters dat na een jaar nog naar werk zoekt												
Totaal	NM 2008	AB 2009	AB 2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron		
Enkel BUSO	12.9%	10.9%	9.8%	12.0%	14.6%	11.7%	13.0%	12.5%	11.7%			VDAB
						31.2%	37.0%	38.5%	41.5%			

A4: langdurige werkloosheidsgraad: aandeel langdurige werklozen in de totale werkloze bevolking	NM 2008	AB 2009	AB 2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
	42,2%	37,5%	36,7%	30,4%	37,0%	36,5%	32,7%	32,5%	37,2%	Steunpunt WSE

A5: % werkenden onder de armoederisicogrens	NM 2008	AB 2009	AB 2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
	3,8%	9,6%	3,9%	3,2%	3,5%	3,1%	3,4%	3,3%	3,5%	EU-SILC

A6: werkzaamheidsgraad	NM 2008	AB 2009	AB 2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
	65,0%	66,1%	66,5%	65,8%	66,3%	66,2%	65,9%	66,2%	66,4%	Steunpunt WSE Minderhedenforum
Totaal	32%	31,5%	31,7%	28,6%	28,8%	29,4%	28,1%	27,7%	27%	
Jongeren (15-24)	46,3%	49,3%	49,1%	50,9%	53,1%	53,6%	54,6%	56,5%	57,5%	
Ouderen (50-64)	52,5%	54,3%	53,4%	52,6%	53,3%	52,0%	51,7%	52,0%	51,8%	
Laaggeschoold	84,7%	85,9%	85,0%	84,2%	84,1%	83,8%	83,9%	83,2%	84,4%	
Hooggeschoold	42,7%		47,2%				42,7%	46,4%	44,6%	

INKOMEN														
I1 Armoederisico- percentage na alle sociale overdrachten, pensioen inbegrepen	NM 2008	AB 2009	AB 2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron				
Totaal	11.4%	10,9%	10,0%	10,1%	10,4%	9,8%	11,0%	10,8%	11,1%					
Alleenstaanden	20.5%	21,7%	18,9%	15,7%	14,5%	14,5%	13,0%	19,0%	18,0%					
Eenoudergezinnen	23.8%	27,6%	28,5%	22,3%	24,2%	22,2%	22,0%	23,0%	33,0%					
Ouderen (> 65 jaar)	23.1%	22,3%	19,4%	20,2%	18,7%	18,1%	17,0%	18,0%	15,0%					
EU-burgers	11%	10%	10%	9%	9%	8%	9%	9%	8%					
Niet-EU-burgers	29%	30%	25%	32%	34%	35%	37%	37%	41%					

I2: Subjectieve armoede: het aantal personen dat aangeeft het moeilijk te hebben om rond te komen	NM 2008	AB 2009	AB 2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron				
Totaal	11,7%	9,6%	14,8%	15,2%	14,1%	15,0%	15,3%	13,5%	12,8%					
laagste inkomenskintiel	30%	28%	37%	39%	34%	33%	35%	38%	36%					
2e inkomenskintiel	16%	12%	19%	18%	20%	24%	23%	16%	16%					
Geboren in EU	10%	8%	13%	13%	13%	13%	13%	12%	10%					
Geboren buiten de EU	29%	30%	41%	45%	33%	37%	40%	37%	44%					

I3: % bevolking dat zich geen grote overwachte aankoop (> 1000 euro) kan veroorloven	NM 2008	AB 2009	AB 2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
	11.8%	11,6%	13,6%	13,3%	14,9%	15,6%	15,0%	15,4%	14,5%	EU-SILC

I4: Overmatige schuldenlast: het aantal collectieve schuldenregelingen OCMW, CAW, intergemeentelijke diensten	NM 2008	AB 2009	AB 2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
	5736	5736	7225	8416	10180	10278	10334	11335	11026	Vlaams centrum Schuldenlast
	31543	31543	33635	37274	41889	45879	49175	51995	49381	

I6: Persistent armoederisicopercentage: % personen dat zich in het huidige en de voorbije twee jaar onder de armoederisicodrempel bevond	NM 2008	AB 2009	AB 2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
	-	5.0%	4,7%	5,9%	6.7%	4,9%	5,4%	7.2%	4,6%	EU-SILC

I7 Hoogte uitkeringen versus armoederisicodrempel (AD = 100)	NM 2008	AB 2009	AB 2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
Leefloon	72,0%	73,0%	76,0%	74,0%	75,0%	77,0%	75,0%	75,0%	75,0%	Vlaamse armoedemonitor
Inkomensgarantie ouderen (koppel)	71,0%	81,0%	82,0%	82,0%	82,0%	84,0%	83,0%	82,0%	82,0%	
Werkloosheid (koppel met twee kinderen)	70,0%	70,0%	71,0%	69,0%	69,0%	71,0%	70,0%	69,0%	69,0%	
Pensioen (koppel)	88,0%	88,0%	88,0%	87,0%	88,0%	88,0%	87,0%	86,0%	85,0%	

I1k/ Armoederisicopercentage bij jongeren <18 jaar	NM 2008	AB 2009	AB 2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
				9,8%	11,0%	10,4%	11,0%	12,0%	12,0%	EU-SILC

I2k: Subjectieve armoede: het % kinderen <18 jaar dat leeft in een huishouden dat aangeeft het moeilijk te hebben om rond te komen	NM 2008	AB 2009	AB 2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
				18,6%	14,8%	17,3%	18,0%	15,0%	16,0%	EU-SILC

WONEN													
W1: Aantal sociale huurwoningen in Vlaanderen	NM 2008	AB 2009	AB 2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron			
	137837	138481	140943	142338	142891	144216	147249	147932	149123	Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen			
W1b: Aantal private huurwoningen verhuurd door een sociale verhuurkantoor	3543	3868	4386	4913	5298	5750	6401	7025	7772	Huurpunt			

W2: Aantal private huurwoningen in Vlaanderen	NM 2008	AB 2009	AB2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron			
	460000							550000		Woonsurvey 2005 en Woononderzoek 2013			

W3: Aantal personen op de wachtlijsten voor een sociale huurwoning	NM 2008	AB 2009	AB2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron			
	91418	75735	95331	82448	95953	91926	107090	104976	120504	Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen			
W3bis: Aantal personen op de wachtlijsten voor een huurwoning verhuurd door een SVK	NM 2008	AB 2009	AB2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron			
	11100	12795	13161	13332	19499	18748	26552	25310	34684	Huurpunt			

W4: Woonquote	NM 2008	AB 2009	AB2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron			
	27,8%							44,3%					
Huurders: totaal													
Huurders op private markt													
Huurders op sociale markt													
Eigenaars met hypotheek													

W5: % Bevolking dat aangeeft dat de totale woonkosten een zware last vormen	NM 2008	AB 2009	AB2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
Huurders	23%	21%	20%	19%	20%	24%	26%	24%	26%	EU-SILC
Eigenaars	4%	3%	7%	2%	3%	2%	3%	2%	2%	
Lid van gezin in laagste inkomenskwintiel	29%	26%	27%	23%	24%	25%	30%	24%	25%	
lid van gezin in 2e inkomenskwintiel	6%	8%	11%	5%	6%	8%	8%	7%	8%	
Geboren in EU	8%	8%	10%	6%	6%	7%	8%	6%	6%	
Geboren buiten de EU	13%	10%	16%	19%	21%	15%	15%	17%	22%	

W6: Aantal klanten leverancier van de laatste kans	NM 2008	AB 2009	AB2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
Electriciteit	53645	52170	60026	72978	77324	82012	80295	77812	76139	VREG
Aardgas	37948	36127	41521	50721	54701	58858	58421	58091	55917	
W6bis: Aantal actieve budgetmeters	NM 2008	AB 2009	AB2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
Electriciteit	-	36015	39994	41252	44113	44684	43316	42706	40959	VREG
Aardgas	-	0	4162	17869	24116	27485	27660	28533	27898	

W7: % Bevolking dat leeft in een woning van ontoereikende kwaliteit of met een gebrek aan comfort	NM 2008	AB 2009	AB2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
Huurders	33%	33%	35%	32%	35%	40%	34%	32%	29%	EU-SILC
Eigenaars	17%	15%	17%	17%	19%	19%	16%	16%	16%	
Lid van gezin in laagste inkomenskwintiel	28%	26%	29%	32%	33%	36%	30%	29%	29%	
Lid van gezin in 2e inkomenskwintiel	22%	22%	25%	21%	29%	29%	29%	20%	20%	
Geboren in EU	19%	18%	20%	19%	21%	21%	18%	18%	17%	
Geboren buiten de EU	36%	37%	44%	35%	44%	45%	37%	32%	29%	

W8: Waterarmoede	NM 2008	AB 2009	AB2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
Aantal afbetalingplannen aangevraagd							34396	50245	58897	VMM
Aantal dossiers naar LAC gestuurd							23185	31351	33569	

W1k: % kinderen dat leeft in een woning van ontoereikende kwaliteit of met een gebrek aan comfort	NM 2008	AB 2009	AB2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
				25,4%	26,1%	29,4%	26,0%	21,0%	21,0%	EU-SILC

ONDERWIJS													
O1: % 15-jarigen met geletterdheid niveau 1 of minder:	NM 2008	AB 2009	AB2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron			
Gemiddelde scores leesvaardigheid/wiskunde	14,1%			13,4%			13,7%						
Autochtone leerlingen	530/551			526/545			550/543						PISA-onderzoek
Allochtone leerlingen: tweedegeneratieleeringen	421/467			450/461			476/477						
Allochtone leerlingen: eerstegeneratieleeringen	431/456			463/483			432/442						

O2: % ongekwalificeerde uitstroom secundair onderwijs	NM 2008	AB 2009	AB2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron			
Totaal	10,0%	9,3%	8,6%	8,6%	9,6%	9,6%	8,7%	7,5%	7,0%				
Man	11,9%	10,9%	9,6%	9,9%	11,4%	11,4%	10,5%	9,3%	8,3%				Steunpunt WSE
Vrouw	8,1%	7,6%	7,5%	7,2%	7,7%	7,7%	6,8%	5,7%	5,7%				

O3: % van de schoolbevolking met twee jaar of meer achterstand	NM 2008	AB 2009	AB2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron			
Gewoon lager onderwijs	1,51%	1,53%	1,59%	1,64%	1,71%	1,69%	1,54%	1,38%	1,26%				statistisch jaarboek van het Vlaams onderwijs
Gewoon secundair onderwijs	6,44%	6,52%	6,54%	6,67%	6,61%	6,47%	6,31%	6,18%	6,00%				

O4: % bevolking dat deelneemt aan levenslang leren	NM 2008	AB 2009	AB2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
Hooggeschoold	14,5%	13,6%	12,6%	12,7%	13,8%	13,0%	11,3%	11,9%	12,1%	Steunpunt WSE
Middengeschoold	7,3%	6,6%	6,6%	5,8%	6,5%	5,6%	5,2%	5,3%	5,9%	
Laaggeschoold	3,3%	3,5%	3,3%	3,1%	3,4%	3,3%	2,8%	3,0%	3,1%	

SAMENLEVEN										
S1 Niet-participatie aan cultuur	NM 2008	AB 2009	AB2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
Totaal	19.0%	19.6%	21.4%	20.6%	22.9%	22.7%	22.7%	21.9%	19,1%	SCV-survey
Alleenstaand							33%	30%	33%	
Eenoudergezin							26%	22%	11%	
Laaggeschoold							47%	46%	38%	
Lid van gezin in laagste inkomenskwintiel							37%	39%	31%	
Lid van gezin in 2de inkomenskwintiel									23%	

S2 Niet-participatie aan sport	NM 2008	AB 2009	AB2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
Totaal	-	42.4%	48.2%	47.3%	50.0%	44.9%	43.1%	44.4%	37,8%	EU-SILC
Alleenstaand							53%	54%	50%	
Eenoudergezin							53%	58%	45%	
Laaggeschoold							59%	62%	52%	
Lid van gezin in laagste inkomenskwintiel							57%	58%	50%	
Lid van gezin in 2de inkomenskwintiel									44%	

S3 Niet-participatie aan verenigingen	NM 2008	AB 2009	AB2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
Totaal	49.8%	47.4%	50.5%	46.1%	53.6%	47.7%	48.8%	48.8%	44,8%	EU-SILC
Alleenstaand							56%	54%	52%	
Eenoudergezin							56%	61%	64%	
Laaggeschoold							56%	61%	54%	
Lid van gezin in laagste inkomenskwintiel							59%	58%	55%	
Lid van gezin in 2de inkomenskwintiel									53%	

S4 Geen internetgebruik	NM 2008	AB 2009	AB2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
Totaal	34.7%	33.3%	28.5%	27.4%	26.3%	24.7%	24.5%	21.3%	19,9%	EU-SILC
Alleenstaand							47%	38%	45%	
Eenoudergezin							21%	20%	9%	
Laaggeschoold							54%	46%	42%	
Lid van gezin in laagste inkomenskwintiel									33%	
Lid van gezin in 2de inkomenskwintiel									32%	

S5: % personen dat zich niet één week vakantie buitenshuis kan veroorloven	NM 2008	AB 2009	AB2010	AB 2011	AB 2012	AB 2013	AB 2014	AB 2015	AB 2016	Bron
	14,5%	13,3%	17,8%	17,4%	18,2%	19,6%	19,0%	18,8%	18,3%	EU-SILC

7. VOETNOTEN

¹ De cijfers mbt de werkloosheidsgraad zijn enkel vergelijkbaar met de jaren 2011 (Armoedebaarometer 2013) en volgende, wegens een gewijzigde vraagstelling in de enquête. De nulmeting wordt hierdoor op 2011 gelegd.

² In de Armoedebaarometer van 2015 staat een hoger cijfer vermeld, met name 5.3 pct. Dit was het cijfer dat het Steunpunt WSE toen mededeelde. Het Steunpunt heeft haar cijfers sindsdien bijgesteld.

³ Katrien Bruggeman, Staf Cools en Gert Verdonck. De zoektocht naar kinderopvang. Enquête-rapport van de Nederlandstalige Vrouwenraad. Mei 2016.

⁴ Kind in Vlaanderen 2014, <http://www.kindengezin.be/img/kind-in-vlaanderen-2014.pdf>, pag 91

⁵ [https://steunpuntwonen.be/Documenten%202012-](https://steunpuntwonen.be/Documenten%202012-2015/Onderzoek_Werkpakketten/WP1_gwo_Doelgroepen_en_wachlijst_sociale.pdf)

[2015/Onderzoek_Werkpakketten/WP1_gwo_Doelgroepen_en_wachlijst_sociale.pdf](https://steunpuntwonen.be/Documenten%202012-2015/Onderzoek_Werkpakketten/WP1_gwo_Doelgroepen_en_wachlijst_sociale.pdf), pag 37 ev

⁶ <http://www.vreg.be/nl/evolutie-van-de-pct-naar-energieprijzen-van-gezinnen-en-bedrijven>

⁷ Sien Winters, et al, Wonen in Vlaanderen anno 2013. De bevindingen uit het Grote Woononderzoek 2013 gebundeld. Steunpunt Wonen, Leuven, 2015, pag. 61

⁸ Sien Winters ibid, pag. 57

⁹ Sarah Van den Broucke, Steunpunt Inburgering en Integratie,

<http://www4.vlaanderen.be/sites/svr/Pages/2016-01-06-vmim2015.aspx>

¹⁰ Kind in Vlaanderen 2015, pag 95. <http://www.kindengezin.be/img/KIV2015.pdf>

¹¹ Voor meer informatie zie HERMREG databank, <http://www4.vlaanderen.be/sites/svr/Pages/2008-10-09-hermreg.aspx>

¹² Werkgelegenheidsdoelstelling van 75%, zie doelstellingen horizon 2020.

http://ec.europa.eu/europe2020/targets/eu-targets/index_nl.htm

Notities

Notities

**DECENNIUM
DOELEN2017**

GEEF ARMOEDE GEEN KANS